

מסכת ברכות

כזכור המשנה מורכבת משישה סדרים, שישה גזקים: זרעים, מועדי, נשים, נזקים, קודשים, טהרות או בקיצור: זמן נקט. כל סדר מורכב ממספר מסכתות, שעוסקות בנושא אחד. לדוגמא: סדר מועדי עוסק בגזים ומועדים במשך השנה כגון: מסכת ראש השנה, מסכת יומא, מסכת פסחים ועוד....

בשם אימוזים זו נמצא מסכת אה מסדר זרעים. סדר זרעים עוסק בהלכות גקלאיות כגון: מסכת שביעית [שם שמיטה] מסכת גרומות, מסכת ביכורים ועוד....

אנו נמצא השנה את המסכת הראשונה בסדר זרעים- מסכת ברכות, שהיא המסכת הראשונה של המשנה כולה. מסכת ברכות, אמרו שהיא גק אה מסדר זרעים לא עוסקת בעניינים גקלאים. היא עוסקת בהלכות קריאת שמע, גפילה, וברכות שונות. קריאת שמע, הגפילה והברכות הן הדריך שבה אדם עומד מול האל בדיבור ישי. על כן רבי יהודה הנשיא קבע שמנה שהיא אוסף דיונים הלכתיים, פסקי הלכה, סיפורים ומדרשי הלכה גפנה בהלכות העוסקות באופן בו עומד האדם מול האל.

מסכת ברכות מצמינה אהכיר את גלוצות גפילה והברכה בהיבט גרבתי, היסטורי, גינוכי וריטואלי גס יוד כמאלו גלס.

שאו ברכה באימוזים, גתהנו

גמר ג'נג' גשווי גי ענבא פיקהולף- גילה

תוכן עניינים למסכת ברכות :

פרק א :

1. משנה א : קריאת שמע
2. משנה ב : מתי מתחיל הבוקר?
3. משנה ג : בין בית שמאי לבית הלל
4. משנה ה : סיפור יציאת מצרים

פרק ב :

5. משנה ד : שילוב תפילה במהלך היום יום

פרק ג :

6. משנה ג : שוויון ושוני בחוקי הלכה

פרק ד :

7. משנה א : בין תפילה אישית לתפילה ציבורית
8. משנה ב : תפילה פרטית בכניסה לבית המדרש
9. משנה ג : תפילה שמונה עשרה
10. משנה ד : תפילה קבוע או תחנונים ותפילה במצבי סכנה
11. משנה ה-ו : כוון התפילה וכוונת הלב

פרק ה :

12. משנה א : התנהגות בשעת תפילה

פרק ו :

13. משנה א-ב : ברכות על פירות וירקות

פרק ט :

14. משנה ב : ברכות הראיה והשמיעה
15. משנה ג : על טוב ורע ומה שבניהם
16. משנה ה : ברכה על הטוב והרע

1. מלא : קריאת שמע

דנו עם חברים לכיתה :

• מהי קריאת שמע ?

• זינו משפט אחד אותו אתם זוכרים מקריאת שמע :

• כתבו שאילת שהייתם רוצים לברר בנושא :

קריאת שמע היא תפילה מרכזית בתרבות היהודית, המורכבת משלושה חלקים הלקוחים מהתורה מספר דברים ובמדבר.

הדקו בסידור א. מהן שלו הפרשיות המרכיבות את קריאת שמע ?
 ב. מה עוסקות פרשיות קריאת שמע ? ערכו רשימה של הנושאים.

חז"ל שילבו את קריאת שמע בתפילת שחרית ובתפילת ערבית והוסיפו לה ברכות לפני וברכות אחרי הנקראות ברכות קריאת שמע. חכמי הגמרא קבעו שיש להגיד קריאת שמע גם לפני שינה שתי פרשיות ראשונות מקריאת שמע מופיעות בתשמישי קדושה המסמלים אדם יהודי: מזוזה ותפילין.

המזוזה היא קלף מגולל שעליו כתובים שתי פרשיות קריאת שמע: 1. שמע 2. והיה אם שמע. הקלף המגולל מונח בבית מזוזה שאותה קובעים בפתחי הבתים. המזוזה מזהה את הבית כיהודי.

התפילין עשויים משני בתים ורצועות אותם קושרים ליד ולראש בתפילת שחרית בימות החול. בבתי התפילין מונחים ארבעה פרשיות מהתורה, ביניהן: שתי פרשיות ראשונות של קריאת שמע (שמע, והיה עם שמע). הנחת התפילין הנה שלב מעבר בין ילד לבוגר אשר החל מגיל 13 יכול להניח תפילין.

קריאת שמע היא התפילה השגורה ביותר בפיהם של יהודים לכן במשך הדורות היא הפכה לסממן יהודי מובהק. בתקופות קשות בתולדות עם ישראל למשל: באינקוויזציה והשואה, תקופות בהם יהודים הומתו בגלל יהדותם רבים הלכו למותם בזעקת שמע ישראל. לאורך כל הדורות עד ימינו קיבלה התפילה משמעויות וביטויים מגוונים.

בחברה הישראלית ניתן למצוא מגוון דרכי ביטוי לשמע ישראל (מעבר לתפילה) בשירים, תמונות ופסלים כמו כן אנשים נוהגים לומר שמע ישראל לא רק בשעת תפילה.

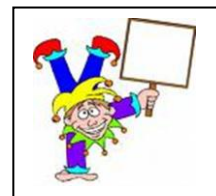

1. מדוע קריאת שמע נמחרה להיות התוכן הייצוגי של היהודים במלוכה?

2. מהי קריאת שמע עבורך?

משימה -

1. חשבו על הדברים החשובים לכם ביותר בחיים
2. כתבו על קלף את בחירתכם וגלגלו אותו.
3. חשבו היכן הייתם רוצים להניח את הקלף? נמקו בחירתכם
4. הכינו כלי בו תשמרו את המגילה האישית שלכם.

הנה - חלק א של משנה א בפרק א במסכת ברכות :

מהי אלת הנה ?

מאימתי קורין את שמע בערבית?

מאיה איה אורכת צרבית ?

משעה שהכוהנים נכנסין לאכול בתרומתן,
עד סוף האשמורת הראשונה,

סנו הנה איה האציונות את אפלות

דברי רבי אליעזר.

אל מה חלקו חכמים הנה? נסו אלה

וחכמים אומרים : עד חצות.

רבן גמליאל אומר : עד שיעלה עמוד השחר.

מאימתי - מתי , מאיזה זמן

ערבית - בערב

בתרומתן - כוהנים מקבלים תרומה מהעם , חלק מהיבול שאותו הם צריכים לאכול

בטהרה. בתקופת המקדש כהן שנטמא, כהן שבא במגע עם מת היה צריך

להיטהר, לחכות ללילה לצאת שלושה כוכבים ורק אחר כך לאכול מתרומה.

אשמורה ראשונה - הלילה מחלוק לשלושה חלקים, כל חלק נקרה אשמורה.

חצות - חצי הלילה

עמוד השחר - האור הראשון המתגלה במזרח לפנות בוקר

רבי אליעזר - הוא רבי אליעזר בן הורקנוס. חכם החי במאה הראשונה לספירה בזמן חורבן הבית השני ידוע בעיקר מפעילותו ביבנה אחרי החורבן. היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי.

חכמים - שם כולל לקבוצת חכמים ששמו לא מפורט, כשהמשנה מביאה דעת בשם החכמים היא משקפת את הדעה המקובלת על רוב החכמים שחיו בתקופת הדיון. לרוב הייתה זאת הדעה שאנשים

רבן גמליאל - בתקופת המשנה אנו מכירים שני אנשים בשם זה שניהם נצר לבית הלל. הראשון היה נכד של הלל וחי בתקופת בית שני, השני הוא נכד של הראשון חי בזמן חורבן הבית ובתקופת יבנה. שניהם היו נשיא הסנהדרין.

המשנה שלנו מדברת על רבן גמליאל דיבנה, שחי ופעל אחרי חורבן המקדש ביבנה כנשיא הסנהדרין היה לו תפקיד משמעותי בשיקום חיים היהודים אחרי החורבן.

1. מלאו את הטבלה הבאה :

ממתי מתחילים לקרוא שמע בערבית?	עד מתי קוראים שמע בערבית?
	רבי אליעזר
	חכמים
	רבן גמליאל

2. לפניכם תרשימ של עצות לילה בקיץ :

צאת הכוכבים : ב- 20.00 בערב עלות השחר : ב- 5.00 בבוקר

* חשבו מתי מסתיים האשמורה ראשונה ?

* חשבו באיזה שעה יהיה חצות הלילה ?

2. מדוע לדעתכם קבצו רבי אליעזר וחכמים רק חלק מהלילה כזמן קריאת שמע ?

3. מדוע המשנה לא אומרת שמתחילים להגיד קריאת שמע עם צאת שמש כוכבים?

4. מדוע חשוב לה להלכיר מנהגי אביה של הכהנים ?

5. המשנה מניחה שצריך לזמן מוסדר לקיום מצווה

א. האם זה חשוב לקבוע לזמן מוסדר למצווה ?

ב. מהם היתרונות והחסרונות של קביעת לזמנים מוסדרים?

ג. מתי עוד בחייכם שלכם קובעים לזמנים מוסדרים ? מתי זה חיוני ומתי זה לא ?

המשנה שלנו נידונה בתקופת יבנה אחרי חורבן בית המקדש השני. לחכמים היה מאוד חשוב לשמור על זיכרונות מתקופת בית המקדש לכן, במשנה שלנו מציינים זמן אסטרונומי- צאת הכוכבים דרך תיאור הלכה של כוהנים מזמן המקדש כשאכלו תרומה בטהרה .

חלק ב של משנה א בפרק א במסכת ברכות:

מעשה שבאו בניו {רבן גמליאל} מבית המשתה,

ואמרו לו: לא קרינו את שמע

אמר להם: אם לא עלה עמוד השחר, חייבים אתם לקרות .

ולא זו בלבד, אלא כל שאמרו חכמים עד חצות,

מצותן עד שיעלה עמוד השחר...

אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות?
אלא, כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

מסכת ברכות, פרק א משנה א

בית המשתה – ממסיבת חתונה

להרחיק אדם מן העברה - לשמור אדם שלא יחטא

1. א. ספרו את סיפור המשנה בלשונכם

ב. איזה דעה נידונה במשנה? מדוע?

2. חזרו למחלוקת בחלק א של המשנה

כיצד ניתן להבין את היחס בין חכמים לדעה של רבן גמליאל?

3. א. הסבירו את הביטוי "להרחיק אדם מן העברה"

ב. כיצד הסיפור מסביר לנו את המחלוקת במשנה?

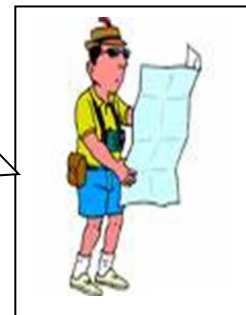
" להרחיק אדם מן העברה " בחיים שלי :

כתבו פירושה דברים שהורים נוהגים לשים לבם ?

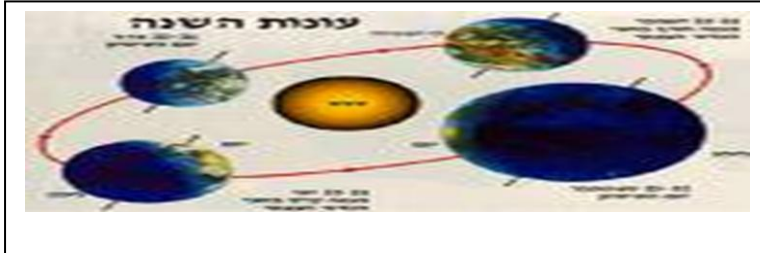
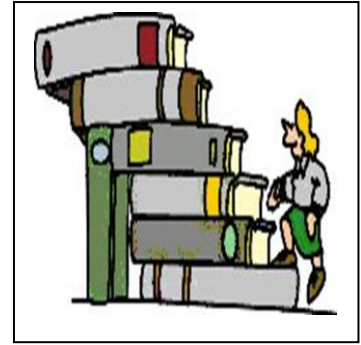
בחרו דבר אחד מהרשימה ושתפו בו חברים שלכם.

כיצד אתם מרכיבים את ההצעות? מדוע ?

פתגם ידוע אומר : 'פירצה הקוראת לגנבי', כשיש חור בגדר זה מזמין אנשים לחדור לחור ולעבור את הגדר ששומרת על החוק. חז"ל קבעו סייגים מעין גדרות שמרחיקים את האדם מן העברה. חוקים שמונעים מהאדם לעבור על החוק .

כדאי לדעת : הלילה נגרם מסיבוב כדור הארץ על צירו. הסיבוב יוצר מעבר מאור לחושך כאשר המקום שמתחיל בו לילה מוסתר מהשמש. לציר כדור הארץ יש נטייה הגורמת לעונות השנה והקובעת את אורך הלילה. כאשר הנטייה גורמת לשמש להאיר יותר על חצי כדור הצפוני נוצר שם קיץ ולילות קצרים. באותו הזמן נוצר בחצי הכדור הדרומי מצב הפוך של חורף ולילות ארוכים. אורך הלילה מושפע גם מקווי גובה של כדור הארץ, ככל שמתקרבים לאחד מקטבי כדור הארץ השינוי באורך הלילה לפי העונה נעשה קיצוני יותר. בחוג הקוטב הצפוני והדרומי ישנם בחורף לילות הנמשכים ימים מאחר שסיבוב כדור הארץ אינו מביא את האזור לתאורת שמש. ובקיץ ישנם ימים שלמים בהם השמש לא שוקעת.

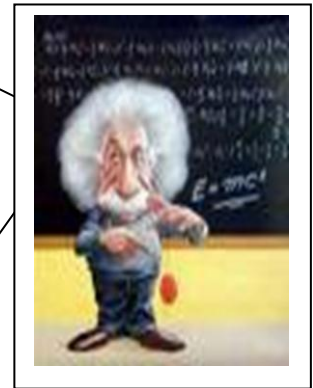

1. מהם האורחים המספויצים על אורך הליילה ?

2. איך אתה מתייחס לליילה ? האיזה ראשית מצורר בק הליילה ?

הידעת !?

אנשים מאז ומעולם רצו למדוד זמן, רצו להעריך כמה זמן עבר וכמה עוד יש, אך השעונים המוכרים לנו היום הומצא רק במאה ה-17 לספירה. מתקופת מצרים עתיקה עד להמצאת השעון המוכר לנו השתמשו למדידת זמן בשעון שמש, שהוא שעון, המשתמש בתנועת הצל של עמוד המוצב באור השמש. המסלול שתיאר הצל חולק מראש לסקאלה קבועה, דבר שאפשר לאנשים להבחין ביתר קלות בחלוף הזמן.

בשנת 1,500 לפני הספירה השעון חולק ליחידות זמן קטנות יותר – השעה. החלוקה התבצעה ל-12 יחידות זמן: עשר יחידות יום ולעוד שתי יחידות, לזמני בין הערביים, לזמני מעבר בין יום ללילה מהלילה חזרה ליום. עם רדת הלילה הזמן לא היה מדיד אנשים היו מעריכים את הזמן בערך לפי סימנים בטבע ולפי תחושות פנימיות של התמשכות הלילה. חלוקת הלילה ל-12 שעות התפתחה על ידי אסטרונומים מצריים שנעזרו בזמן זריחת הכוכבים בלילה, שחלקו 24 כוכבים ל-12 יחידות זמן. כך נוצרה חלוקת היממה ל-24

קריאת שמע, תרומה, עמוד השחר, אשמורה ראשונה, להרחיק אדם מעברה

2. אבא - נתי מתחיל בבוקר ?

דאנו אט חכרים :

• נתי מסתיים הלילה ומתחיל בבוקר?

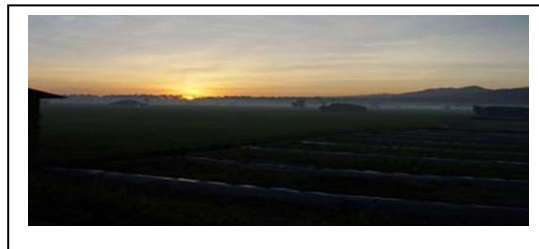

"לקום מחר בבוקר ולהתחיל מבראשית.

לקום מחר בבוקר עם שיר חדש בלב"

נעמי שמר

בוקר הוא החלק הראשון של היום, המתחיל מעמוד השחר עד הצהריים. הלילה מסתיים כשעה ושתיים עשרה דקות לפני זריחת השמש, ברגע בו השחר מפציע, כאשר קרני השמש הראשונות מתחילות להאיר את השמים. זמן זה הוא דמדומי השחר המקדימים את הניץ חמה – הזמן בו רואים את פסגת השמש מתחילה להראות באופק, זהו התחלה של הזריחה שמגיעה לשיא כשהשמש מתגלה כולה בצד מזרח.

לפני המצאת הנורה החשמלית רוב האנשים ניצלו את כל שעות האור לעבודה ולפעילות יום יומית. אנשים היו קמים עם עלות השחר בזמן הופעת קרני שמש הראשונות והלכו לישון מעט אחרי החשכה. דמדומי השחר היו מוקדשים להתארגנות ליום חדש. שעות הפעילות של בני מלכים ואנשים בעלי מעמד כלכלי גבוה היה שונה מרוב האנשים. אנשים אלו הלכו לישון הרבה אחרי רדת החשכה, היות והם יכלו להרשות לעצמם הוצאה כלכלית גבוהה על תאורה בנרות ובשמן. אנשים אלו לרוב גם לא קמו עם עלות השחר הם יכלו להרשות לעצמם לקום כמה שעות אחרי שעלה השחר (עד שעה 8-9 בבוקר). בהרבה תרבויות היום שעות הבוקר מוקדשת לפעילות רוחנית לקבלת היום החדש: בתרבות היהודית מתפללים בבוקר תפילת שחרית, בהודו אנשים מקדישים זמן למדיטציה וליוגה, בסין אנשים מבצעים תרגילי טאי צ'י או קונג פו ברחבי העיר במטרה לחוות כניסה הדרגתית ורכה אל היום החדש.

מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר?

מילים ולחן: שלום חנוך
ביצוע: אריק איינשטיין

מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר?

את אותם הדברים אבל לאט.

מה אתה רואה כשאתה קם בבוקר?

ברובם אני לא מוצא אותה אחת, לא מוצא אותה אחת

מה אתה שומע כשהרוח מייללת?

את השיר העצוב שלא נכתב.

מה אתה יודע כשהרוח על הדלת?

שנמאס לי לשמוע על הסתיו, לשמוע על הסתיו.....

1. מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר?

2. יש איש שפותר את הבוקר בעייה רחנית - מדוע?

3. האם אתם חושבים לפתוח את הבוקר בעייה רחנית? מדוע?

מצוות ציצית המופיעה בתורה {במדבר ט"ו} דורשת שלכל בגד בן ארבע "כנפות" - בגד בעל ארבע פינות, יהיו קשורות קבוצות פתילים בעלי קשרים מיוחדים בכל פינה. אחד מהפתילים בכל פינה צריך להיות פתיל תכלת. בעולם העתיק צבע תכלת נחשב לצבע יוקרתי שעשירים השתמשו בו. הצבע הופק מחילזון ימי שהיום לא יודעים לזהותו במדויק. חז"ל טענו שפתיל תכלת דומה לכיסא הכבוד מזכיר את האלוהים. "וּנְתַנוּ עַל-צִיצַת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת... וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה'". הציצית נועדה להזכיר לאדם הלושב אותה את שמירת המצוות היא מסמלת עבור האדם את הצורך להימנע מללכת אחרי שרירות הלב

והעניים. היום נוהגים לשים פתיל תכלת בטלית

שמתעטפים בה בתפילת שחרית ובטלית קטן

שחלק מאנשים נוהגים ללבוש במשך היום מתחת לבגדים.

1. מהו הדבר שנושא בעיניכם לזכור כל יום?

משנה - ברכות פרק א משנה ב

כתבו את השאלה בלשונכם

מאימתי קורין את שמע בשחרית?

משיכיר בין תכלת ללבן,

רבי אליעזר אומר: בין תכלת לכרתי.

על איזה חלק מדברי רבי אליעזר חלוק רבי יהושע?

גומרה עד הנץ

רבי יהושע אומר: עד שלוש שעות,

שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלוש שעות.

הסבירו מה הכוונה בביטוי זה?

הקורא מכאן ואילך,

לא הפסיד,

כאדם שהוא קורא בתורה.

כרתי – גוון ירוק שדה

הנץ – עד הנץ החמה זמן שהשמש מתחילה להראות באופק

עד שלוש שעות – שלוש שעות מזמן הזריחה שיוצא לרוב בין 8-9 בבוקר

שכן דרך בני מלכים - בני מלכים מתעוררים בשעות מאוחרות לכן זה עדין זמן

קימה כמו שנאמר בקריאת שמע "בשכבך ובקומך"

רבי יהושע – הוא רבי יהושע בן חנינה. חכם מתקופת המשנה שחי במקביל לרבי אליעזר בן הורקנוס בחורבן הבית וביבנה. גם הוא היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי והיה שותף מרכזי בשיקום החיים היהודים לאחר החורבן.

רבי אליעזר - הוא רבי אליעזר בן הורקנוס.

חכם מתקופת המשנה שחי במאה הראשונה לספירה בתקופת חורבן הבית ואחריו ביבנה. היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי שאפיין אותו "כבור סוד שאינו מאבד טיפה" כזכרן וידען

1. קמתי לפני הזריחה ורציתי לדעת מתי להידי קריאת שמע
א. ממתי אפשר להתחיל להידי? (שתי דעות)

ב. איזה מהדעות קודמת בזמן? מדוע?
ג. הדעה הראשונה - נקבעת לפי _____
ואילו השנייה נקבעת לפי _____

2. מלאו את הטבלה הבאה:

רבי יהושע	רבי אליעזר	
		מתי סוף זמן קריאת שמע?
		כמה זמן אפשר להידי שמע (היזכרו בדברים מבוא על המקור)
		לפי מי קובעים את הזמן?
		מהו לדעתכם הזמן הרצוי? מדוע?

3. שלום שמי אבנר, המנהל עוררה אצלי שאלה - במשך כל ימות השנה אבי קט
בבוקר מוקדם לצבורה לרוב הוא יוצא ב6.00 לבית הכנסת ומע לצבורה. רק
בחופשות הוא מרשה לצמח לקום ב10.00.
א.מה הוא צריך לעשות עם קריאת שמע של שחרית?

ב. מה הבדל בין קריאת שמע של כל ימות השנה לקריאת שמע של חופשות? מדוע
זה כך?
ג.איזה מצווה הוא מקיים באמירת קריאת שמע בחופשות?

4. . הוא נחשב! מדוע בכלל צריך לקבוע זמנים לקריאת שמע?

5. כתבו ספורים קצרים מהחיים - המציאות בעיות שהמנהל יכולה לפתור

קביעת זמנים בחיים שלי :

א. צרכו רשימה של 5 דברים אתם נדרשים לעשות במאן מדוע יש חשיבות
לעשיית דברים במאן ?

ב. מה היתרונות והחסרונות של לעשות דברים במאן?

איילת השחר הוא ביטוי לאור הראשון של הבוקר. השחר מדומה לנקבת האייל הניכרת ביופיה. מקורו בספר תהילים כ"ב פסוק א "למנצח על איילת השחר" בתקופת המקרא

כדאי לדעת !

היום אין לנו מלך אבל בהיסטוריה היהודית ידענו תקופת שלטון של מלכים. ברוב תקופת המקרא היו מלכים שעמדו בראש העם – הראשון היה שאול המלך מלכותו הוקמה בשנת 1004 לפני הספירה. המלוכה עברה מבית שאול לדוד ולבנו שלמה הם מלכו על כל ישראל. לאחר מות שלמה הממלכה התפצלה לשתיים: 9 שבטים נשלטו על ידי מלכי ישראל שישבו בשומרון ואילו בנימין ויהודה ושבט שמעון נשלטו על ידי מלך מיהודה שהיו כולם שושלת בית דוד. לאחר חורבן ירושלים וגלות בבל (בשנת 586 לפני הספירה) נפסקה מלוכה ביהודה לא היו יותר מלכים עד לשחרור החשמונאים את ארץ ישראל משלטון היונים בתקופת בית שני. המלך הראשון שהיה גם כהן גדול היה יונתן בן של מתתיהו החשמונאי שמונה בשנת 153 לפני הספירה המלוכה נפסקה בתקופת חורבן בית שני (70 לספירה) אחרון המלכים היה אגריפס השני שהיה דמות לא משפיעה היות והרומאים שלטו בארץ משנת 63 לפני הספירה.

בימינו ישנם מספר מקומות בעולם שעדיין יש להם מלך כמו: בבריטניה ובשוודיה ובדנמרק. במדינות אלו השלטון הוא דמוקרטי, למלך אין תפקיד של מנהל הממשלה והקובע את הדברים החשובים במדינה. למלכים יש תפקיד רשמי ייצוגי שרובו טקסי. במדינות אלו המלך מייצג את המסורות העתיקה של העם.

1. מהם לדעתך היתרונות והחסרונות של שלטון מלכים ?

3. בין בית שמאי לבית הלל

דוננו אט חכמים בכיתה :
 • מהי תורה ?
 • מה הקשר בין לתורה למשנה ?

חז"ל האמינו שמשנה בהר סיני קיבל שתי תורות, אחת בכתב ואחת בעל פה. חמישה חומשי התורה הם תורה שבכתב, ואילו המשנה נחשבת כחלק מתורה בעל פה. התורה שבכתב לבדה לא מספיקה אין היא נותנת מענה לכל השאלות והקשיות שנובעות מהכתוב. דורות על דורות למדו את התורה וניסו להבין אותה וללמוד ממנה כיצד לנהוג כיצד לקיים את חוקיה. בעצם התורה שבכתב מהווה מקור ללימוד הלכות, היא הבסיס לקביעת חוקי התורה.

משימת חקר - מהתורה להלכה :

לפניכם פסוקים ראשונים מקראית שמע (דברים כרך 1 פסוקים 7-6)
 נסו ללמוד מהם הלכות שנלמדו מפסוקים אלו

מהי מצווה שנלמדה מכאן?

שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה' אחד.

ואהבת, את ה' אלהיך, בכל-לבבך ובכל-נפשך, ובכל-מאדך.

והיו הדברים האלה, אשר אנכי מצוה היום--על-לבבך.

מהי מצווה שנלמדה מכאן ?

ושננתם לבניך, ודברת בם,

בשבתך בביתך ובלקחתך בדרך, ובשכבך ובקומך.

וקשרתם לאות, על-גדך; והיו לטטפת, בין עיניך.

מהי מצווה שנלמדה מכאן ?

מהי מצווה שנלמדה מכאן?

א. כתבו רשימה לאור הפסוקים - מתי, איך, מ' איפה צריך את קריאת שמע

ב. האם מצאתם תשובות לכל השאלות ?

התורה מלמדת עקרונות היא לא נותנת תשובות על כל השאלות הקשורות ב- כיצד לקיים את החוק? לדוגמא: חז"ל למדו מהפסוקים את מצוות קריאת שמע אך פרטי המצווה לא היו ברורים וחז"ל נשאלו עם שאלות כמו: מתי צריך לקרוא? באלו מצבים צריך לקרוא? איך צריך להגיד את הפסוקים? חז"ל דנו בשאלות אלו וקבעו חוקים הם ניסו להיעזר בתנ"ך להוכיח דעתם.

שיטת לימוד זאת המנסה ללמוד הלכה מהתורה נקראת **מדרש הלכה**. ישנם ספרים כגון: מכילתא, ספרי וספרא בהם קיבצו מדרשי הלכה לפי ספרי התורה. אך מדרשי הלכה לא נשאלו רק בספרים מיוחדים לכן ניתן למצוא מדרשי הלכה גם במשנה וגם בתלמוד.

צ׳ינױ פּסוקױס װרשױ אױט -

מאז הוכחות אשונות שלכת פסוקים - סאנו פכא.

וְהָיוּ חֲדָבְרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצוֹף חַיִּים--עַל-לִבְבֶךָ. וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַיִתְךָ, וְדַבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ.

לאז דבריס הכולנה?

מי מחיוב לאז את פנו?

איך צריך לקרוא פאמידה, בישיבה?

מתי צריך לקרוא קריאת שמע?

משנה ט בפסוק א במסכת ברכות

בית שמאי אומרים :

יקראו- את מה ?

בערב כל אדם יטו ויקרו,

מה בית שמאי למדו מלפי אלף ?

בבוקר יעמודו,

שנאמר "בשוכבך ובקומך" (דברים ו, ז).

בית הלל אומרים :

הסברו מהי משמעות כדרכו ?

כל אדם קורין כדרכו,

שנאמר "ובלכתך בדרך" (דברים ו, ז).

אם כן, למה נאמר "בשוכבך ובקומך"?

אלא בשעה שדרך בני אדם שוכבים,

ובשעה שדרך בני אדם עומדים.

יטו – השכיבו על צידם

בלכתך בדרך- מפסוק זה לומדים שאפשר להגיד קריאת שמע גם תוך כדי הליכה

מכאן לומדים שאומרים שמע בכל דרך.

בית הלל ובית שמאי - תלמידי הלל ושמאי שחלקו ביניהם רבות בהלכה. למרות המחלוקות לא נמנעו להתחתן אחד עם השני. הם חיו במאה הראשונה לספירה לפני חורבן הבית. אחרי החורבן במאה השנייה לספירה החליטו חז"ל שבמחלוקות בבין בית הלל לבית שמאי פוסקים הלכה לפי בית הלל.

רצא ! מי כלא היו הלא ושמאי ?

הלל ושמאי היו הזוג האחרון בתקופת הזוגות (חכמים שמלאו בזוגות תפקיד בראש הסנהדרין) הלל היה נשיא הסנהדרין ושמאי היה אב בית הדין. הלל ושמאי היו שונים מאוד באופיים ובדרך פסיקת הלכה. הלל פיתח את שיטת

1. מלאו את הטבלה הבאה :

בית שמאי	בית הלל
	מה למדו מ- "ובשכבך ובקומך"
	מה למדו מ- "בלכתך בדרך"

2. חטבו והפיחו

מה האלה החסרה במנה?!

א. בית שמאי - איך _____ ?

ב. בית הלל - מתי _____ ?

3. מה אנו יכולים ללמוד מכך שבית שמאי ובית הלל לאומדים הלכות שונות מאותן מילים בתורה?

4. חזרו לפסוקי התורה שלמדנו לפני המנה :

א. מה אופי של תורה שבאלפה? נמקו

המשך משנה ג בפרק א :

אמר רבי טרפון : אני הייתי בא בדרך,

מה עשה רבי טרפון ?

והטיתי לקרות כדברי בית שמאי,

מתי קורה

הסיפור ?

איך ידעת ?

וסיכנתי בעצמי מפני הלסטים .

אמרו לו : כדאי היית לחוב בעצמך,

מה אנו יכולים ללמוד מכך ?

שעברת על דברי בית הלל.

כדאי היית לחוב בעצמך - ראוי היית להתחייב

לסטים - שודדים, גזלנים

בנפשך, אם היו ממתים אותך היה מגיע לך

רבי טרפון - חכם מתקופת המשנה, חי במאה השנייה לספירה. נצר למשפחת

כוהנים ממשפחה עשירה, היה לו בית מדרש בלוד. היה חבר ובעל

מחלוקת עם רבי יוחנן

1. א. מה צשה רבי טרפון בסיפור במשנה ?

ב. מדוע לדעתכם הוא נהג כך? _____

2. א. כיצד התייחסו חכמים למצעה של רבי טרפון ?

ב. מדוע הם נהגו כך ? _____

3. מה דעתכם על מצעה רבי טרפון?

האם הוא לא יכול לנהוג לפי ראות עיניו ?

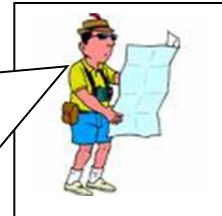
4. מדוע לדעתכם קבעו חכמים הלכה לפי בית הלל ?

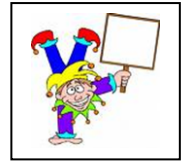
5. מדוע חשובה הכרעה של הלכה ? מה הבציה במחלוקות ?

6. חשבו על דוגמאות מחייכם בהם חייבים להכריע במחלוקת.

אחרי חורבן ירושלים והמקדש, בתקופת בית השני

חששו חכמי יבנה, שהמחלוקות בין בית שמאי לבית הלל יביאו לפיצול העם. לכן הם קבעו שנוהגים לפי בית הלל. חכמים התייחסו בחומרה לכל אדם שהפר קביעה זו מפחד שהוא מעודד פיצולים בעם שממילא נמצא במצב קשה אחרי חורבן הבית .

החלטות והכרעות אישיות – בחיים שלי :

א. חשבו על מחלוקות שבהם הייתם שותפים וספרו לחבריכם מה קרה.

ב. כיצד הכרעתם במחלוקת ?

ג. האם תמיד צד אחד טועה והצד השני צודק ?

ד. מה עזר לכם להחליט ?

כדאי לדעת !

שוד הוא גניבה תוך שימוש באלימות, לרוב השודדים משתמשים בכלי נשק לביצוע פשעם. בניגוד לגניבה שנעשית בסתר וללא ידיעת בעל הרכוש בזמן ביצוע הדבר, בשוד הבעלים מודע ללקיחת רכושו, אך איננו יכול להתנגד בשל החשש לנזק גופני שלו או הקרובים אליו. בכל מדינות העולם השוד אסור הוא נחשב לעבירה פלילית שהמדינה מתמודדת כדי למגר אותה .

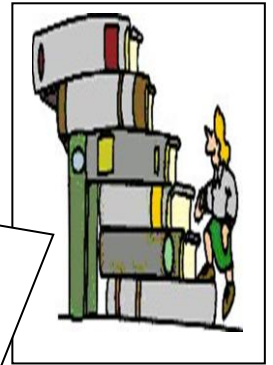
בעבר כסמכות המדינה לא נאכפה בכל מקום הדרכים נחשבו כמקום סכנה היות והיו קבוצות שודדים שפעלו בדרכים ואיימו על העוברים ושבים. במאות הקודמות כנופיות של שודדים בארץ ישראל היו חולשות על הדרכים בעיקר בנקודות מפתח, הם היו "גוברים" "מיסי מעבר" מהעוברים ושבים. היו כפרים שלמים שזה היה עיסוקם כמו כפר סילוואד באזור בנימין וכפר אבו גוש בדרך לירושלים. האימפריה העותמנית ששלטה בארץ העלימה עין ולא פתרה את הבעיה של שוד הדרכים.

שודדים היו גם בים הלא הם הפיראטים, הם היו גנבים שחיו תחת ספינה אחת בה יש קפיטן המפקד על הספינה. לרוב, הקפטן היה דמות שעורר פחד והערצה בקרב אנשיו והם האמינו כי יוביל אותם לטוב ולעושר. הפירטים לרוב היו עניים ורובם מתו בגיל צעיר, הם היו אנשים שחיו מחוץ לחוק כל ימי חייהם .

1. ביימנו שדרכי הים והיבשה בטוחים היכן הסכנות לפשד ?

2. איזה סכנות יש ביימנו בדרכים ?

מדרש הלכה, בית שמאי, בית הלל

4. סיפור יציאת מצרים

דנו עם חברים :

1. מהי ציטת ? ומה מטרתה ?
2. מדוע כרסת ציטת נכאלת בקריאת שמע ?
3. לאילו דברים דומה הציטת ?

למדנו שקריאת שמע מורכבת משלוש פרשיות הלקוחות מהתורה – שמע , והיה אם שמע , ופרשת ציטת.

בואו נחשוב! –

א. מדוע נוסה הציטת הוא חלק מקריאת שמע ?

ב. מדוע הלכרת יציאת מצרים היא עיקר חשב ?

ג. מתי אנו מזכירים את יציאת מצרים ?

ניתן להצביע על שתי תשובות :

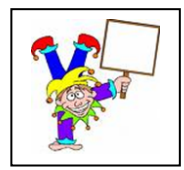
1. הציצית נועדה להזכיר לאדם הלובש אותה את מצוות האל במטרה שאדם לא יתפתה ללכת ולעשות כל מה שמתחשק לו.

2. בסוף פרשת ציצית מוזכר יציאת מצרים : " אני ה' אלהיכם , אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים , להיות לכם , לאלהים : { במדבר ט"ו פסוק מ"א } .

סיפור יציאת מצרים מציין כיצד הפכו צאצאי יעקב אבינו שהיו עבדים במצרים לעם בעל חירות ואמונה ייחודית באל אחד. התורה מדגישה שאלוהים הוציא את עם ישראל ממצרים בתהליך נסי במטרה לתת לו את התורה. סיפור יציאת מצרים הוא מרכזי בתרבות של עם ישראל לדורותיו. בהגדה של פסח הנקראת בליל הסדר מזכירים את סיפור יציאת מצרים. המשנה אותה נלמד היום מופיעה בהגדה של פסח.

יציאת מצרים ואני !

1. בחרו פרט אחד ששם לך במיוחד בסיפור יציאת מצרים
2. ציירו עיקרי הסיפור שבחרתם : בקוויקס
3. הציטו בכיתה את ציורכם ונמקו מדוע בחרתם דווקא את הפרט הזה.

היכן מולכרת יציאת מצרים בתפילה?

מתי נוהגים להגיד תפילה זו?

מזכירין יציאת מצרים בלילות.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה,

ולא זכיתי שתיאמר יציאת מצרים בלילות,

מה אנו יכולים ללמוד מכך על אמירת פרשת ציצית בקריאת שמע בתקופת רבי אלעזר בן עזריה?

עד שדרשה בן זומא: הסבירו מהי דרשה?

שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, כול

ימי חיידך" (דברים ט"ז, ג)

"ימי חיידך" - הימים.

"כול ימי חיידך" - הלילות.

וחכמים אומרים: "ימי חיידך", העולם הזה. הסבירו מהו צופת הנה לדעתכם?

"כול ימי חיידך" - להביא את ימות המשיח.

מסכת ברכות פרק א משנה ה

הסבירו מהם ימות המשיח לדעתכם?

בן זומא – הוא שמעון בן זומא, חכם מתקופת המשנה, תנא דור שלישי חי בתחילת המאה השנייה לספירה. היה חבר של רבי עקיבא ובן עזאי נפטר בגיל צעיר.

רבי אלעזר בן עזריה – חכם מתקופת המשנה דור שלישי חיי במאה השנייה לספירה ביבנה. מונה להיות נשיא מחליף לרבן גמליאל בגלל שהיה חכם עשיר ובעל יחוס לעזרא הסופר.

מזכירין יציאת מצרים – בפרשת ציצית שהוצמדה לקריאת שמע.

דרשה – למד מפסוקי תורה תוך דיוק במילות הפסוק.

כול ימי חיידך – מילה כול מלמדת אותנו שאומרים גם לילות.

ימות המשיח – ימים בהם יבוא המשיח.

1. תארו את השלבים באמירת קריאת שמע בתקופת חז"ל

_____ שלב א:

_____ שלב ב:

2 א. איזה פסוק דורש בן לומא?

ב. סמנו את המילים מהפסוק בהם מתמקד בן לומא?

ג. מדוע הוא דורש מילים אלו דווקא?

3. מלאו את הטבלה הבאה:

חכמים	בן לומא	
		ימי חייך
		כול ימי חייך
		מסקנה: מתי אומרים פרשת ציצית בקריאת שמע?

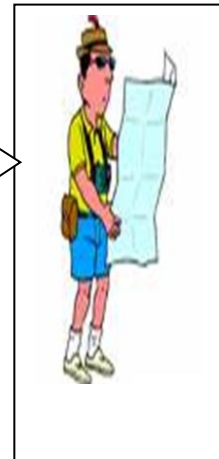
3. מדוע חכמים צריכים לדרוש פסוקים כדי ללמוד הלכה?

4. מה אנו יכולים ללמוד מכך שאותן מילים נדרשות באופן שונה?

5. בן כמה רבי אלעזר בן עזריה? 1663 מהמנה

במשנה למדנו שאומרים פרשת ציצית כחלק מקריאת שמע בלילות. פרשת ציצית מזכירה בסופה את יציאת מצרים. המשנה שלנו מופיעה בהגדה של פסח הנאמרת בליל הסדר היות והיא מלמדת אותנו את סיפור יציאת מצרים בלילות.

צינו בהגדה של פסח - מצאו את המנה שלנו - צינו מה נאמר לפני ואחרי המנה.

רבי אלעזר בן עזריה מונה להיות נשיא הסנהדרין וראש הישיבה לאחר שרבן גמליאל הודח מתפקידו על ידי חכמים בעקבות מחלוקת. הגמרא במסכת ברכות עמוד כ"ח עמוד א מספרת :

....אלא נושיב רבי אלעזר בן עזריה ,
 שהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא {הוא נצר למשפחה של עזרא הסופר} .
 באו ואמרו לו : נוה לו לרבנו שיהא ראש ישיבה?
 אמר להם : אלך ואמלך {אתייעץ} בבני ביתי {במשפחתי} .
 הלך ונמלך {והתייעץ} באשתו.
 אמרה לו : שמא יעבירוך {יפטרו אותך} ?
 אמר לה : הבריות אומרים- ישתמש אדם בכוס של זכוכית יקרה יום אחד
 ולמחרת תשבר.
 אמרה לו : הרי אין לך ישיבה {זקן לבן} .
 אותו היום בן שמונה עשרה שנה היה –
 נעשה לו נס ועטרוהו ...שיבה {זקן לבן} .
 וזהו שאמר רבי אלעזר בן עזריה : "הרי אני כבן שבעים שנה" ולא בן שבעים שנה

הסמיכו את מאמר הבריות ?

מדוע שיבה חשובה ?

כיצד האמרא מסבירה את המשנה?

1. אלו תכונות התלמוד מציינן בחיבת אלצנר בן אלצריה ?

2. מדוע חז"ל חשבו שתכונות אלו חשובות למנהיג ?

3. אלו תכונות אתם חושבים חשובות למנהיג ? נמקו בחירתכם !

כדאי לדעת !

חז"ל פתחו אמונה בימות המשיח משיח, שהיא תקופה בה יפעל מלך המשיח מזרע דוד המלך. מקור המילה "משיח", מן השורש מ.ש.ח, שמשמעותו משיחת אדם בשמן זית. בתקופת המקרא משיכה אדם בשמן הייתה ביטוי של מינוי מלך. מלך המשיח הוא מלך בזמן הגאולה העתידית. האמונה אומרת שבשלב מסוים בהיסטוריה יופיע אדם, שיגאל את העולם ויהפוך אותו לטוב יותר אדם זה מכונה משיח או משיח בן דוד. אנשים המאמינים בביאת המשיח אומרים כל בוקר "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה אם כך זה אחכה לו "

במהלך ההיסטוריה היו אנשים שנחשבו כמשיח אך התגלו כמשיחי שקר כמו בר כוכבא, שרבי עקיבא הכריז עליו כמשיח. משיח שקר הידוע ביותר הוא **שבתאי צבי** שחי במאה ה-17 וסחף אחריו המון אנשים שהאמינו בו לאחר שהתאסלם הוכרז כמשיח שקר היה משבר גדול בקרב מאמיניו חלקם המירו את דתם יחד עם שבתאי צבי .

הזמר שלום חנוך כתב את שיר : מחכים למשיח

ובו הוא תיאור אנשים מחכים למשיח אך הוא לא מגיע

לפניכם בית ראשון מהשיר :

יושבים שעות

מחכים שמשיח יבוא

משיח איש מפתח

ידו בכל ויד כל בו

ענג סמיך

וירוחם ממצמץ בשפתיו

יהודה מסתכל בשעון

ומבלבל בעיניו

משרד בצפון

ארציאלי בע"מ יועץ

אחר הצהריים

ובחוץ העולם מתרוצץ

לוחץ זמזם עונה

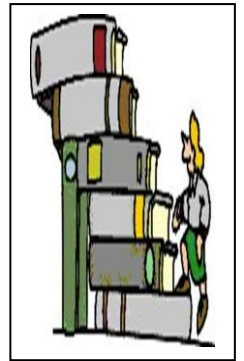
תביאי לנו קפה.

משיח לא בא

משיח גם לא מטלפן

מהו משיח צפורה? איך אתם מודיכים אותו?

האם זה אדם או תאור תקופה? האם אתם מחכים למשיח?

יחידה 5 – שילוב תפילה במהלך היום יום

א. בדקו בסידור וסמנו את החלקים השונים של תפילת שחרית.
ב. חשבו – מדוע צריך כל חלק בתפילה?

ג. בחרו קטע אחד מהסידור אותו אתם אהביים במיוחד והוא החשוב ביותר עבורכם.
ד. ספרו בכיתה מה בחרתם ונמקו מדוע.
ה. חשבו מה הופך חלק בתפילה לחלק חשוב?

ו. איך יודעים שחלק מסוים בתפילה הוא חשוב?

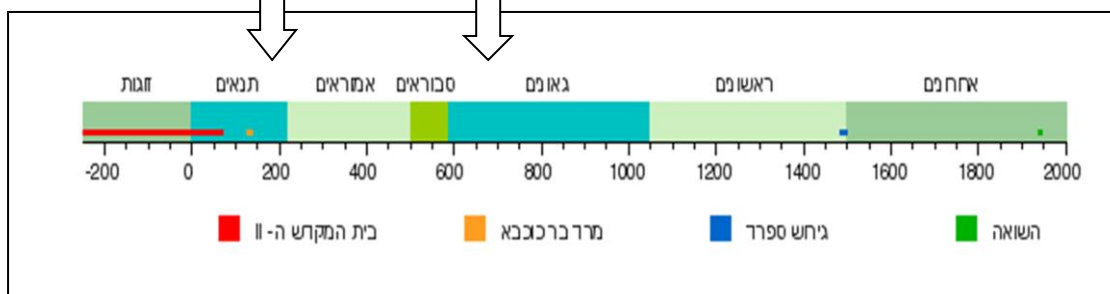
במשניות הקודמות למדנו שחז"ל דנו בקריאת שמע ולאמירתה לא קראו תפילה אלא קריאה

באו נחשוב :

1. מהי קריאת שמע? מה מיוחד אותה?
2. מהי תפילה?
3. מה דומה ושונה בין תפילה לקריאת שמע?

בימנו קריאת שמע היא חלק מתפילת שחרית ותפילת ערבית. תפילת שחרית מורכבת מכמה חלקים: ברכות השחר, פסוקי דזמרה (ברוך שאמר, פרקי תהילים, אז ישיר), קריאת שמע וברכותיה, תפילת שמונה עשרה. התפילה נקבעה ונוסחה בעיקר בתקופת המשנה, אחרי חורבן בית המקדש השני. חז"ל קבעו את התפילות כנגד הקורבנות בבית המקדש. למרות שחכמי המשנה קבעו כיצד תראה התפילה הנוסח הסופי של הסידור נקבע בתקופת גאוני בבל כ 500 או 600 שנה אחרי חורבן בית המקדש.

קביעת נוסח סידור קביעת התפילות ונוסח

בלשון חז"ל אמירת קריאת שמע נקראת קריאה ולא תפילה, היות והיא מורכבת משלוש פרשיות הלקוחות מהתורה. בלשון חז"ל תפילה היא בקשה, המילה תפילה נגזרת מהשורש פלל שמשמעו לקוות ולייחל, על כן כשחז"ל אמרו תפילה הם התכוונו לתפילת שמונה עשרה שעיקרה בקשה.

מיילון חז"ל:

הגדירו בקצרה מהו: 1. קריאה -

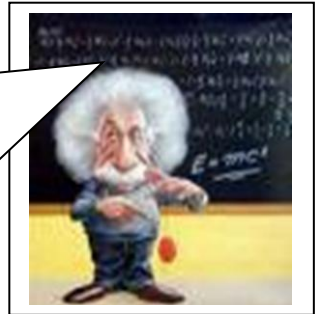
הידעת!

תפילת שמונה עשרה: תפילה המורכבת מ- 18 ברכות שנוסחו ביבנה אחרי חורבן בית המקדש השני ומכונה בקיצור תפילה. רבן גמליאל הוסיף ברכה נוספת – ברכת המינים, למרות שתפילה הפכה ל-19 ברכות שמה הראשוני תפילת שמונה עשרה נשאר מקובל בפי כל.

התפילה מורכבת משלושה חלקים: שלוש ברכות שבח לאלוהים

13 ברכות בקשה

שלוש ברכות הודיה

מי הם האומנים?

האומנים קורין בראש האילן או בראש הנדבך,

קוראים - את מה?

מה בדיוק מתכוונים חז"ל?

מה שאינן רשאים לעשות כן בתפילה.

מסכת ברכות פרק ב משנה ד

הנדבך – לבנים בכנין
רשאים – רשאים, מותרים

1. א. המסנה מביאה שני בעלי מקצוע 1. _____
2. _____ כמה רק שניים?

ב. האם לדעתכם המסנה מתכוונת רק לבעלי מקצוע אלו או שהם דואגים לכלל בעלי מלאכה? נמקו

2. איך היינו מנסחים מסנה לו היינו?

3. נסחו בלשונכם חוק שהמסנה מדברת עליו

_____ מותר _____
_____ אק אסור _____

4. מדוע לדעתכם המסנה בחרה לצייין דואגות ולא לנסח חוק כללי ?

5. השוו בין קריאת שמע לתפילה :

תפילת שמונה עשרה	קריאת שמע	
		מתי אפשר להאיד ?
		איך צריך להאיד ?
		מסקנה : מה דורש יותר ריכוז ?

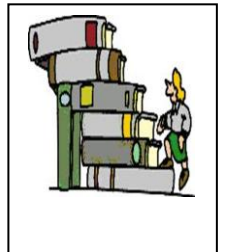
לסיכום : מדוע חכמי המסנה אסרו להתפלל תפילת שמונה עשרה תוך כדי עבודה?

6. א. חשבו מדוע נדרשו חכמים ללמד מסנה זו?

7. אינה עקרון חשוב מלמדת המסנה על שילוב בין חיים לתפילה?

8. א. שלומית היא שחינית מצטיינת היא נדרשת לאימונים מפרכים הנמשכים
ממש מהבוקר עד הצרחה היא לא מספיקה בבוקר לקרוא שמע ולהתפלל היא
שואלת מה עליה לעשות ?

ב. צנרו לשלומית לבנות סדר יום המשלב קריאת שמע ותפילה באימונים בשחייה.

עד לפני כ- 250 שנה לערך, רוב האנשים גרו בכפרים ועסקו בחקלאות חלק קטן היו בעלי מלאכה שנתנו שירותים כגון : אופים, כדרים, בנאים, רופאים, מילדות. חלק מהאנשים עסקו במסחר קנו ומכרו דברים שהיו נדרשים לאנשים. מבנה היום היה תלוי בשעות האור. לעבודה קמו מוקדם עם הזריחה והלכו לישון מוקדם עם רדת החשיכה. בערב אנשים נאספו לבתיהם, אור הנרות שימש כתאורה מרכזית בלילות. היום כולו סבב סביב העבודה.

באמצע המאה ה-18 התחיל העידן המודרני, המהפכה התעשייתית החדירה שכלולים ומכונות בייצור חקלאי ותעשייתי. אנשים רבים עזבו את הכפרים ועברו לעיר. מקצועות חדשים התפתחו כמו: מהנדסים, טכנאים, מנהלים, עורכי דין, בנקאים. ריבוי האוכלוסייה בערים הוביל לפתיחת חנויות, מסבאות, מלונות, מסגרות חינוך. למרות השינויים באורחות החיים שעת הזריחה והשקיעה עדיין הגדירו את שעות הפעילות. המצאת נורת החשמל במאה ה-19 שינתה את החיים באופן משמעותי אנשים יכלו לעבוד גם בשעות החושך וכן לבלות בשעות הערב והלילה כך שאדם נהיה פעיל לאורך שעות רבות יותר.

בימנו אנשים פועלים במשך שעות רבות ביממה הם משלבים עבודה לימודים חיי משפחה וחיי חברה. ברוב המקצועות אדם נדרש לעבוד לפחות 8 שעות ביום במשרה מלאה וכך נותר לנו זמן לעיסוקים נוספים. השינויים הטכנולוגיים שמשפיעים על אורך ומבנה סדר היום שלנו, מציעים לנו המון אפשרויות כיצד לארגן את היום, כיצד לשלב בין עבודה, לימודים, פנאי, תרבות, משפחה, ספורט ועוד. אנו כל הזמן שואלים את עצמנו – כיצד נסדר את היום שלנו? מה חשוב לנו? מה פחות חשוב? על מה נוותר ולמה?

חשבו על דבר אחד שחשוב לכם מאוד בחיים ורשמו אותו על דף

1. כיצד אתם מסדרים את היום שלכם? מה חשוב לכם? על מה לא תוותרו?

2. איך אתם משלבים בין לימודים? לחובבים? לחברים?

3. האם קורה לכם יום שבו אתם לא מתייחסים לדברים שחשובים לכם?

כיצד אתם מרגישים בימים כאלה? מה אתם עושים בנידון ?

יחידה 6 – שוויון ושוני בחוק ובהלכה

המהפכה הצרפתית היא תקופה בהיסטוריה של צרפת, שנמשכה במשך כתשע שנים מ-1789 עד ל-1798. במהלך תקופה זו הופל שלטון המלוכה בצרפת, האצילים והכנסייה נושלו מכוחם. השלטון נתפס על ידי העם, שמינה את האספה המכוננת הלאומית, שחקקה חוקים חדשים, חוקה חדשה שהיא הבסיס לשלטון דמוקרטי בכל מקום בעולם עד היום. האספה יצאה **בהצהרה לזכויות האדם והאזרח**:

הסעיף הראשון אמר – **"בני אדם נולדו ונשאו תמיד חופשיים ושווי זכויות...."**

החוקה החדשה הובילה לביטול הפער הגדול שהיה בין כל העם למעמד האצילים והמלכים.

דנו אע חקריט בכיתה :

- האדירו את האיפה שוויון ?
- כיצד ניתן ליישם שוויון ?
- חשבו אע אצריט שבהט לא צריכ שיהיה שוויון

א. שוויון בין גברים לנשים :

המהפכה הצרפתית הובילה לשוויון אזרחי בין גברים בלבד לנשים לא היה חלק בתוצאות המהפכה.

כ-50 שנה אחרי המהפכה החלה התעוררות ודרישה לשפר את מצב הנשים ולהשוות את מעמד הנשים לגברים. נשים החלו לדרוש זכויות כמו הזכות ללמוד ולרכוש השכלה, הזכות להצביע ולהשפיע, הזכות להיות בעלות רכוש ועוד. נשים ניהלו מאבק ארוך ומתיש על זכותן לבחור ולהיבחר לשלטון.

המאבק נשא פירות בשנת 1918 בארצות הברית ואט אט התפשט בכל העולם המערבי.

בימינו כמאה שנים אחרי המאבק לבחירת נשים לשלטון שוויון בין גברים ונשים התרחב נשים.

אך יחד עם זאת עדיין ישנם פערים בין נשים לגברים בתחומים שונים. .

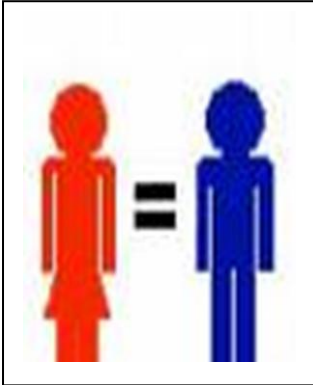
שוויון בין האינטימ ואני:

1. כתבו פזמה דברית שבה אתם מרשימים איש שוויון בין בנים לבנות.

2. כתבו פזמה דברית איש ההדגים בין בנים לבנות.

3. האם נשים ואנשים שווים?

4. האם צריך לקבוע כללים וחוקים שונים לנשים ולאנשים?

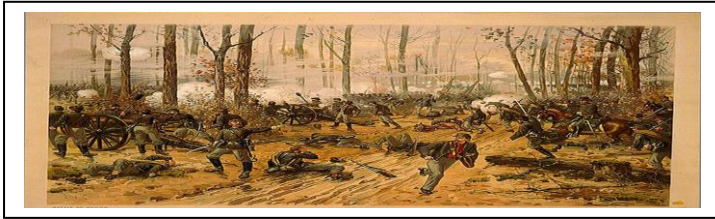

ב. עבדים - עבדות

הידעת !

התושבים האפרו-אמריקאים (אנשים בעלי עור שחור בארצות הברית) החלו את חייהם בצפון אמריקה כעבדים שהובאו מאפריקה החל משנת 1610 למושבות שמאוחר יותר הפכו לארצות הברית. מאתים וחמישים שנה אחרי תחילת העבדות בשנים 1861-1865 התנהלה בארצות הברית מלחמת אזרחים. 25 מדינות הצפון נלחמו ב-11 מדינות הדרום. המלחמה פרצה בעקבות סירוב מדינות הדרום לבטל את העבדות. מדינות הצפון ניצחו, הניצחון הוביל לביטול העבדות בארצות הברית כולה ולאיחודה של ארצות הברית מחדש. העבדות אומנם בוטלה ב-1865 אך שוויון אזרחי מלא בין האזרחים שחורי העור ללבנים בארצות הברית קרה רק אחרי כ-100 שנה בשנת 1968. (לפני כ-40 שנה).

בחוקי התורה אנו מוצאים חוקים הנוגעים לעבד עברי. יהודי יכול להיות עבד בשני מצבים :

1. אדם המוכר עצמו לעבדות בגלל מצוקה כלכלית.
 2. אדם שגנב ואין לו איך להחזיר את גנבתו בית הדין מוכר אותו לעבדות כדי להחזיר את חובו.
- יהודי לפי חוקי התורה יכול להיות עבד מקסימום 6 שנים עד שנת שמיטה. אדם שלא רוצה להשתחרר בשנת שמיטה ורוצה להמשיך ולהיות עבד צריך לרצוע את אוזנו בבית הדין בפתח הדלת.

התורה מענישה את העבד על כך בגלל שהיא סוברת כי בני ישראל עבדים של אלוהים ואינם יכולים להיות עבדים של עבדים, בכל מקרה עבד עברי משתחרר בשנת היובל {שנת החמישים}.

האדון נדרש לדאוג לכל צורכי העבד : לבית, מזון, ולבגדים, אסור לאדון להשפיל את העבד ולפגוע בו פיזית. בסוף ימי עבדות האדון מחייב לתת לעבד מענק.

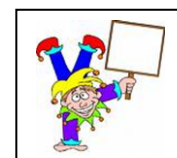

5. מה ההבדל בין כוץ לכוץ?

6. האם יש צבדות וצבדים בימנו - כוץ? כוץ? כוץ?

ג. קטנים

דברנו על זכויות אזרח ושוויון בין המינים אך מה עם זכויות הילדים איזה מעמד יש לילדים בעולם

קבוצת הילדים ואני !

1. מה הזכויות והחובות של ילדים וילדות בצולמט של מבוטריט ?
2. האט השוני במצמדות בין ילדים למבוטריט מוצדק ? נמקו
3. האלו תחומים הייתם משפריט את מצמד הילדים ?

ברוב המדינות בעולם מאז ומעולם ילדים נחשבו כנכס או כרכוש של ההורים שלהם. אנשים יכלו לשעבד ולמכור את ילדיהם כמו שקורה בסין. בשנת 1990 התקבלה באו"ם (האומות המאוחדות - ארגון בינלאומי בו מיוצגות כל מדינות העולם) אמנה הדואגת לזכויות הילד בכל העולם. האמנה מגדירה ילד כיצור אנוש עד גיל 18. האמנה דואגת לזכויות הילד - לביטחון, לכלכלה, לרפואה ולמוגנות, לחינוך ותרבות של ילדים. מדינת ישראל חתומה על האמנה והיא חלק מהחוק הישראלי משנת 1991. האמנה קובעת כי טובת הילד מחייבת כל מדינה כשהיא מקבלת חוקים והחלטות הנוגעות לילדים.

4. שביר הזמן תאריכיט מרכזים בהט דאטו לזכויות של האדם הנשים והילדים :

1700 _____ 1800 _____ 1900 _____ 2000 _____

5. המשנה נצרכה בשנת 200 לספירה על ידי רבי יהודה הנשיא כיצד לדעתכם התייחסו המשנה לנשים, קטנים וצעדים ?

6. משבו מה היה מצבט של קבוצות אלו בזמן המשנה.

נשים ועבדים וקטנים:

פטורין מקרית שמע ומן התפילין,

וחייבין בתפילה ובמזוזה ובברכת המזון.

אמה התכוונו חז"ל בתפילה?

מסכת ברכות פרק ג

משנה ג

קטנים – ילדים עד גיל בר או בת מצווה.

ברכת המזון : ברכת הודיה על המזון והארץ הנאמרת לאחר אכילת לחם. המצווה

נלמדה מן הפסוק "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוהיך" (דברים ח', פסוק י).

הסבירו אהי קריאת שאצ ואהט תפילין?

7. ה האשותר בין קריאת שאצ ותפילין ?

9. הסבירו אהי מלוגה ואהי ברכת האלון ?

10. אה האשותר לתפילה למלוגה ולברכת האלון ?

אכשיו קראו את האנה שנית וחטבו

11. למה שאלו מה צריכים לעשות נשים, צעדים וקטנים בקריאת שמע, תפילין, מצולה וברכת המזון? איזו מציה המשנה באה לפתור?

12. המשנה לא אומרת אסור אלא מתמשת בלשון פטור

מהו פטור?

13. מה אנו יכולים לעמוד מכך?

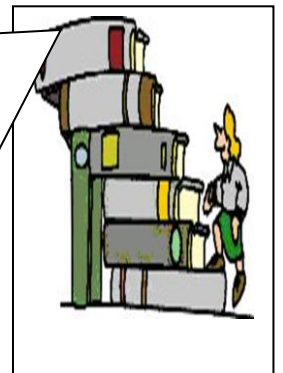
14. האם לדעתכם נשים, צעדים וקטנים צריכים להיות פתורים מקריאת שמע ותפילין בתקופת המשנה או לא היום? נאקו דעתכם!

המשנה מלמדת, שנשים עבדים וילדים קטנים עד גיל 13 לא חייבים להניח תפילין ולהגיד קריאת שמע אבל, הם יכולים לקבל על עצמם לעשות מצוות אלו אם הם רוצים. במהלך ההיסטוריה נשים בודדות קבלו על עצמן להניח תפילין כמו: מיכל בת כוש (בבלי עירובין דף צ"ו עמוד א) וחנה רחל ורברמאכר, הבתולה מלודמיר. גם בימנו יש נשים שנוהגות להניח תפילין.

כדאי לדעת:

מצוות ניתן למיין לשני סוגים 1. **מצוות עשה** – בהם צריך לבצע פעולה מסוימת
2. מצוות לא תעשה – מעשים שצריך להימנע מהם כמו לא לגנוב, לא לרכל ועוד.
חלק ממצוות עשה תלויות בזמן, כלומר האדם נדרש לקיים את המצווה דווקא בזמן מסוים כגון סוכה וקריאת מגילה בפורים. חכמים קבעו כלל הלכתי לפיו נשים פטורות "ממצוות עשה שהזמן גרמן". נשים לא חייבות לקיים מצוות שעשייתן תלויות בזמן, מצוות שהתורה קבעה לקיימם בזמנים ברורים כמו: סוכה, קריאת שמע ותפילין. למרות הכלל ישנם מצוות שחכמים הוציאו מהכלל: חז"ל קבעו שנשים חייבות באכילת מצה, קריאת מגילה והדלקת נרות חנוכה.
במהלך הדורות חלק מהנשים רצו לקיים חלק מהמצוות שהזמן גרמן. פוסקי הלכה נחלקו בשאלה האם מותר להם לעשות זאת? פוסקים ספרדים התירו לקיים את המצווה אבל בלי לברך על מצווה לעומתם פוסקים אשכנזים התירו לנשים שרצו לברך על קיום מצוות עשה שהזמן גרמן.

יחידה 6 – שוויון ושוני בחוק ובהלכה

המהפכה הצרפתית היא תקופה בהיסטוריה של צרפת, שנמשכה במשך כתשע שנים מ-1789 עד ל-1798. במהלך תקופה זו הופל שלטון המלוכה בצרפת, האצילים והכנסייה נושלו מכוחם. השלטון נתפס על ידי העם, שמינה את האספה המכוננת הלאומית, שחקקה חוקים חדשים, חוקה חדשה שהיא הבסיס לשלטון דמוקרטי בכל מקום בעולם עד היום. האספה יצאה **בהצהרה לזכויות האדם והאזרח**:
 הסעיף הראשון אמר – **"בני אדם נולדו ונשארו תמיד חופשיים ושווי זכויות...."**
 החוקה החדשה הובילה לביטול הפער הגדול שהיה בין כל העם למעמד האצילים והמלכים.

דגונו עם חברים בכיתה :

- האדירו את האינה שוויון ?
- כיצד ניתן ליישם שוויון ?
- חשבו על מצבים שבהם לא צריך שיהיה שוויון

א. שוויון בין גברים לנשים :

המהפכה הצרפתית הובילה לשוויון אזרחי בין גברים בלבד לנשים לא היה חלק בתוצאות המהפכה. כ-50 שנה אחרי המהפכה החלה התעוררות ודרישה לשפר את מצב הנשים ולהשוות את מעמד הנשים לגברים. נשים החלו לדרוש זכויות כמו הזכות ללמוד ולרכוש השכלה, הזכות להצביע ולהשפיע, הזכות להיות בעלות רכוש ועוד. נשים ניהלו מאבק ארוך ומתיש על זכותן לבחור ולהיבחר לשלטון. המאבק נשא פירות בשנת 1918 בארצות הברית ואט אט התפשט בכל העולם המערבי. בימינו כמאה שנים אחרי המאבק לבחירת נשים לשלטון שוויון בין גברים ונשים התרחב נשים. אך יחד עם זאת עדיין ישנם פערים בין נשים לגברים בתחומים שונים.

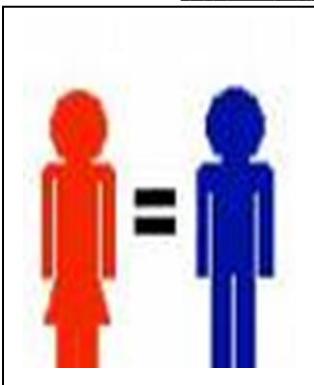
שוויון בין הנשים ואנשי:

1. כתבו משה דברים שבהם אתם מרגישים יש שוויון בין בנים לבנות.

2. כתבו משה דברים יש הבדלים בין בנים לבנות.

3. האם נשים ולגברים שווים?

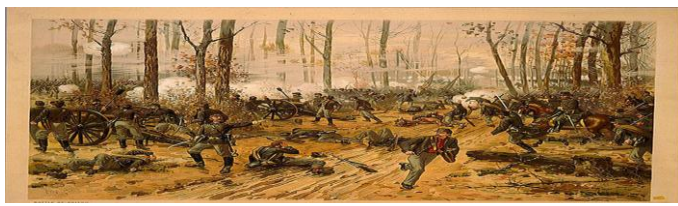
4. האם צריך לקבוע כללים וחוקים שונים לנשים ולגברים ?

ב. עבדים - עבדות

ה'דצת !

התושבים האפרו-אמריקאים (אנשים בעלי עור שחור בארצות הברית) החלו את חייהם בצפון אמריקה כעבדים שהובאו מאפריקה החל משנת 1610 למושבות שמאוחר יותר הפכו לארצות הברית. מאתיים וחמישים שנה אחרי תחילת העבדות בשנים 1861-1865 התנהלה בארצות הברית מלחמת אזרחים. 25 מדינות הצפון נלחמו ב-11 מדינות הדרום. המלחמה פרצה בעקבות סירוב מדינות הדרום לבטל את העבדות. מדינות הצפון ניצחו, הניצחון הוביל לביטול העבדות בארצות הברית כולה ולאיחודה של ארצות הברית מחדש. העבדות אומנם בוטלה ב-1865 אך שוויון אזרחי מלא בין האזרחים שחורי העור ללבנים בארצות הברית קרה רק אחרי כ-100 שנה בשנת 1968. (לפני כ-40 שנה).

בחוקי התורה אנו מוצאים חוקים הנוגעים לעבד עברי. יהודי יכול להיות עבד בשני מצבים :

3. אדם המוכר עצמו לעבדות בגלל מצוקה כלכלית.
 4. אדם שגנב ואין לו איך להחזיר את גנבתו בית הדין מוכר אותו לעבדות כדי להחזיר את חובו.
- יהודי לפי חוקי התורה יכול להיות עבד מקסימום 6 שנים עד שנת שמיטה. אדם שלא רוצה להשתחרר בשנת שמיטה והמשיך ולהיות עבד צריך לרצות את אוזנו בבית הדין בפתח הדלת. התורה מענישה את העבד על כך בגלל שהיא סוברת כי בני ישראל עבדים של אלוהים ואינם יכולים להיות עבדים של עבדים, בכל מקרה עבד עברי משתחרר בשנת היובל {שנת החמישים}.
- האדון נדרש לדאוג לכל צורכי העבד: לבית, מזון, ולבגדים, אסור לאדון להשפיל את העבד ולפגוע בו פיזית. בסוף ימי עבדות האדון מחייב לתת לעבד מענק.

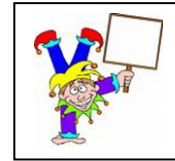

5. מה ההבדל בין פועל לעבד?

8. האם יש עבדות ועבדים בימנו - בצולמט? בארץ?

ד. קטנים

דברנו על זכויות אזרח ושוויון בין המינים אך מה עם זכויות הילדים איזה מעמד יש לילדים בעולם

קבוצת הילדים ואני !

5. מה הזכויות והחובות של ילדים וילדות בצולאט של מבוטריט ?

6. האט השוני במצאדות בין ילדים למבוטריט מוצדק ? נמקו

7. באילו תחומים הייתם משפריט את מצמד הילדים ?

ברוב המדינות בעולם מאז ומעולם ילדים נחשבו כנכס או כרכוש של ההורים שלהם. אנשים יכלו לשעבד ולמכור את ילדיהם כמו שקורה בסין. בשנת 1990 התקבלה באו"ם (האומות המאוחדות - ארגון בינלאומי בו מיוצגות כל מדינות העולם) אמנה הדואגת לזכויות הילד בכל העולם. האמנה מגדירה ילד כיצור אנוש עד גיל 18. האמנה דואגת לזכויות הילד - לביטחון, לכלכלה, לרפואה ולמוגנות, לחינוך ותרבות של ילדים. מדינת ישראל חתומה על האמנה והיא חלק מהחוק הישראלי משנת 1991. האמנה קובעת כי טובת הילד מחייבת כל מדינה כשהיא מקבלת חוקים והחלטות הנוגעות לילדים.

8. שביר הזמן תאריכים מרכזים בהט דאטו לזכויות של

האדט הנשיט והילדים :

2000 _____ 1900 _____ 1800 _____ 1700 _____

5. המשנה נצרכה בשנת 200 לספירה על ידי רבי יהודה הנשיא

כיציב לדצתכט התיוחסו המשנה לנשיט, קטנים וצבדים ?

6. משבו מה היה מצבט של קבוצות אלו בזמן המשנה

נשים ועבדים וקטנים :

פטורין מקרית שמע ומן התפילין,
וחייבין בתפילה ובמזוזה ובברכת המזון.

מסכת ברכות פרק ג משנה ג

למה התכוונו חז"ל בתפילה?

קטנים – ילדים עד גיל בר או בת מצווה.

ברכת המזון : ברכת הודיה על המזון והארץ הנאמרת לאחר אכילת לחם. המצווה

למדה מן הפסוק "וארלת ושרות וברכת את ה' אלוהיך" (דברים ח' פסוק

9. הסבירו מהי קריאת שמע ומהם תפילין?

10. ה המשותף בין קריאת שמע ותפילין ?

9 . הסבירו מהי מצולה ומהי ברכת המזון ?

10 . מה המשותף לתפילה למצולה ולברכת המזון ?

עכשיו קראו את המשנה שנית וחשבו

13. למה שאלו מה צריכים לעשות נשים, עבדים וקטנים בקריאת שמע, תפילין,

מצולה וברכת המזון? איזו מציה המשנה באה לפתור?

14. המשנה לא אומרת אסור אלא מתמנת בלשון פטור

מהו פטור ?

13. מה אנו יכולים לעמוד מכך ?

14. האם לדעתכם נשים, עבדים וקטנים צריכים להיות כתורים מקריאת שמע ותפילין

בתקופת המשנה או עם היום? נמקו דעתכם !

המשנה מלמדת, שנשים עבדים וילדים קטנים עד גיל 13 לא חייבים להניח תפילין ולהגיד קריאת שמע אבל, הם יכולים לקבל על עצמם לעשות מצוות אלו אם הם רוצים.

במהלך ההיסטוריה נשים בודדות קבלו על עצמן להניח תפילין כמו: מיכל בת כוש (בבלי עירובין דף צ"ו עמוד א) וחנה רחל ורברמאכר, הבתולה מלודמיר. גם בימנו יש נשים שנוהגות להניח תפילין.

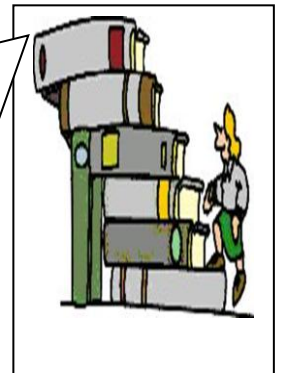
כדאי לדעת :

מצוות ניתן למיין לשני סוגים 1. **מצוות עשה** – בהם צריך לבצע פעולה מסוימת

2. מצוות לא תעשה – מעשים שצריך להימנע מהם כמו לא לגנוב, לא לרכל ועוד.

חלק ממצוות עשה תלויות בזמן, כלומר האדם נדרש לקיים את המצווה דווקא בזמן מסוים כגון סוכה וקריאת מגילה בפורים. חכמים קבעו כלל הלכתי לפיו נשים פטורות "ממצוות עשה שהזמן גרמן". נשים לא חייבות לקיים מצוות שעשייתן תלויות בזמן, מצוות שהתורה קבעה לקיימם בזמנים ברורים כמו: סוכה, קריאת שמע ותפילין. למרות הכלל ישנם מצוות שחכמים הוציאו מהכלל: חז"ל קבעו שנשים חייבות באכילת מצה, קריאת מגילה והדלקת נרות חנוכה.

במהלך הדורות חלק מהנשים רצו לקיים חלק מהמצוות שהזמן גרמן. פוסקי הלכה נחלקו בשאלה האם מותר להם לעשות זאת? פוסקים ספרדים התירו לקיים את המצווה אבל בלי לברך על מצווה לעומתם פוסקים אשכנזים התירו לנשים שרצו לברך על קיום מצוות עשה שהזמן גרמן.

1. חשב מדוע חלק מהנשים רוצות לקיים מצוות עשה שהזמן גרמן?

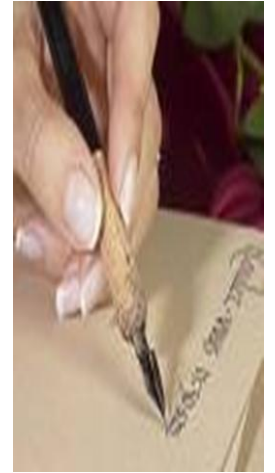
2. חשב האם הכלל מצוות עשה שהזמן גרמן – מתאים לחיים

המודרניים של נשים? האם קיים היום הבדל בין נשים ואנשים

בתחומים אלו?

א. כתבו תפילה אישית

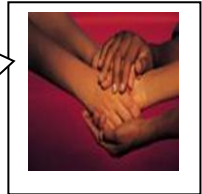
* חשבו, למי אתם מפניק את תפילתכם ומדוע ?

א. התחלקו לזוגות וספרו לחברכם :

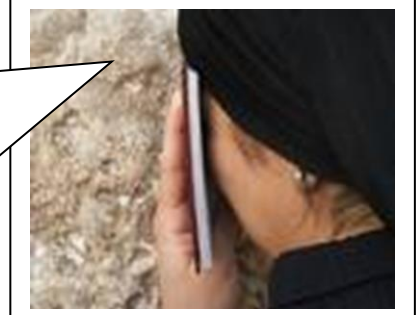
- מהי תפילה בשילוק ?
- היזכרו בחוויה משמעותית של תפילה.
- ב. בפורום הכיתה - כל אחד יספר על התפילה המשמעותית של חברו.

ג. דיון כיתתי : 1. אלו דברים מאפיינים תפילה ?

התבוננו בתמונה וכתבו סיפור קצר :

- מי האישה המתפללת ? מדוע היא מתפללת ?
- אל מי היא מתפללת ?
- כיצד צוערת לה התפילה ?

התבוננו בתמונה וכתבו סיפור קצר :

- היכן מתקיימת התפילה ? מי הם המתפללים ?
- מדוע הם מתפללים ?
- מהם המאפיינים של תפילה זו ?

התבוננו בתמונה וכתבו סיפור קצר על תפילה של אדם שאינו מאמין

באלוהים :

- אל מי מתפללים?
- מדוע ומתי מתפללים?
- מה מאפיין את התפילה החילונית?

התבוננו בתמונה וכתבו סיפור קצר :

- מי הם המתפללים?
- מדוע הם מתפללים?
- מהם המאפיינים של תפילה זו?

תפילה היא פנייה אל אלוהים שפיכת לב לפני כוח עליון. ישנם תפילות שונות – תפילה שכולה בקשה, תפילה שהיא הודיה והבעת תודה, תפילה שהיא שיחה שפיכת לב התודות. לעתים התפילה היא פרטית ולעתים התפילה מנוסחת, לעתים התפילה אישית פרטית ולעתים התפילה ציבורית ממוסדת.

בתקופת בית ראשון ושני אנשים עבדו את האלוהים דרך הקרבת קורבנות וטקסים דתיים שהתקיימו בבית המקדש. אחרי חורבן בית המקדש השני בשנת 70 לספירה, חז"ל עסקו בשיקום החיים היהודים בלי המקדש, הם קבעו תפילות במקום הקורבנות. חז"ל קבעו את מספר התפילות, את זמנם, קבעו את אופיים וניסחו את הנוסח חלק מדיונים של חז"ל רכזו במשנה במסכת ברכות. באותה תקופה נבנו בתי כנסת בכל קהילות יהודיות שנחשבו ל"מקדש מעט". התפילה התמסדה והפכה מפרטית לציבורית היא בטאה את השאיפות הדתיות לאומית של העם.

סידור התפילה מביא את התפילות הרשמיות שגובשו במהלך הדורות מאז חורבן הבית השני. בעדות שונות קיימים נוסחים שונים של סידור ששומרים על מבנה הבסיסי בתפילה. קיימים גם לחנים שונים, דרכי תפילה ומנהגים רבים אשר יוצרים חוויות תפילה מגוונות .

משימות חקר :

- בדקו בתוכן הסידור :
כמה תפילות מתפללים ביום ? מה שמו ?

בדקו בסידור מהי תפילת מוסף ?

מתי מתפללים מוסף ? ומה מיוחד תפילה זו ?

תפלת השחר - עד חצות,

רבי יהודה אומר : עד ארבע שעות.

תפילת המנחה - עד הערב,

רבי יהודה אומר : עד פלג המנחה.

תפילת הערב - אין לה קבע.

ושל מוספין - כל היום,

רבי יהודה אומר : עד שבע שעות .

מסכת ברכות, פרק ד, משנה א

מנחה – שעות הצהרים

פלג – חלק לרוב הכוונה לחצי .

מוספין – תפילות מוסף, הנאמרת בשבתות חגים וראשי חודשים. תפילה הנאמרת בעמידה ובלחש ובו מציינים את זיכרון הקורבנות של שבתות וחגים.

1. תפלת השחר - עד חצות - הסמיכו מהו עד חצות? כיצד נקראת התפילה בימינו?

2. עד ארבעה שעות - מתי מתחילת ארבע שעות?

3. תפילת המנחה - מתי מתחיל הצרפה? למה לא אומרים לילה? איזה מילה מזכירה מנחה?

4. תפילת הערב - אין לה קבע – מתי מתפללים ערבית

5. ושל מוספין - באלו ימים אומרים מוסף?

רבי יהודה – הוא רבי יהודה בר אלעי , חכם מתקופת המשנה שחיי באמצע המאה השנייה

לספירה . רבי יהודה היה תלמידם של רבי עקיבא ורבי טרפון . גר באושא

6. מלאו את הטבלה הבאה :

תנא קמא (החכם מתקופת המשנה שאינו מוזכר בשמו)	רבי יהודה	
		תפילת שחר
		תפילת מנחה
		תפילת ערבית
		תפילת מוספים

7. מה אתם זומרים מהטבלה - מה ההבדלים?

8. חשבו מדוע היאמה מחולקת לשלושה חלקים?

9. א. מדוע חכמים הצמידו לכל חלק היאמה תפילה?

ב. מה אדם מרטיש כשהוא מתפלל שלוש תפילות ביום בימנים קבוצים?

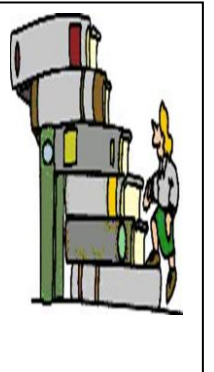
ג. חשבו למה היה צורך לקבוצ ימנים מוצדדים? האם לא מספיק להגיד בוקר/

צהריים/ ערב?

הידעת!

השמש שוקעת וזורחת בשעות שונות - משך היום נקבע כל יום מחדש. משך שעות האור משתנה במהלך השנה בהתאם לעונות השנה, בקיץ יכולות להיות בין 14-13 שעות אור ואילו בחורף בין 10-11 שעות.

בתקופת חז"ל התנהלו לפי שעון שמש, שעה לא הייתה תמיד 60 דקות מכיוון שחלקו, את היום תמיד ל-12 יחידות שוות על פי הזמן בין הזריחה לשקיעה. על כן בחורף כשהיו פחות שעות אור 12 יחידות הזמן היו קצרות יותר ובקיץ ארוכות יותר. כך שכל שעה היתה "שעה זמנית" כלומר שעה בהתאם לעונה השנה

10. פתרו את הקושיות הבאות :

בחורף: הנץ החמה בשעה 6.00
 בבוקר. השקיעה בשעה 16.00
 בערב (שעה 4) כמה שעות אור יש

באיזה שעה חל אמצע היום:

בקיץ: הנץ החמה היא בשעה: 5.00 בבוקר
 השקיעה היא בשעה 19.00 בערב {שעה 7}

כמה שעות אור יש _____

11. חג"ף קבצו שפלא מנחה הוא מחצית מזמן מנחה שחל מחצות היום עד שקיעה.
אם אמצצ היום הוא 12 כזהריט והסקיעה היא בשעה 18.00 (שעה 6 בערב)
באיזה שעה יסתייט זמן תפילת מנחה לפי רב יהודה?

12. קביצת זמניט ואני :

- אלו דהריט אתה צושה בזמניט קבוציט?
- מי קובצ לפ זמניט אלו ? ומדוצ?
- כיצד אתה מרטיט בזמניט קבוציט?
- מהט היתרונות ומהט החסרונות של דהריט קבוציט בזמן?

כדאי לדעת :

בשלוש הדתות המאמינות באל אחד : יהדות, אסלם ונצרות התפילה היא פעולה מרכזית :

- **יהודים** מתפללים שלוש תפילות ביום : בשחרית במנחה וערבית. בשבתות וחגים וראשי חודשים מוספים תפילה נוספת אחרי שחרית – תפילת מוסף. ביום כיפור מוספים תפילה מיוחדת וסוף היום תפילת נעילה.
- **מוסלמים** מתפללים חמש תפילות ביום – התפילה שנקראת צלאה היא אחד מחמשת עקרי הדת של האיסלם. יום שיש הוא יום מקודש למוסלמים הוא נקרא "יום ההתכנסות", היום מוקדש לתפילה ציבורית חגיגית במסגד. בתפילה זו חייבים להשתתף לפחות 40 גברים, והיא כוללת דרשה שנושא המנהיג הדתי של הקהילה.
- **נוצרים** הולכים לכניסה בימי ראשון לתפילה ולטקס מיסה הכוללת אכילת לחם קודש ושתיית יין. במשך כל ימות השבוע בכנסיות מתקיימות מיסה יומית בשעות אחר הצהרים וערב שלא כל המאמנים משתתפים בה.

במה דומה/ שונה סדר היום בדתות אחרות?

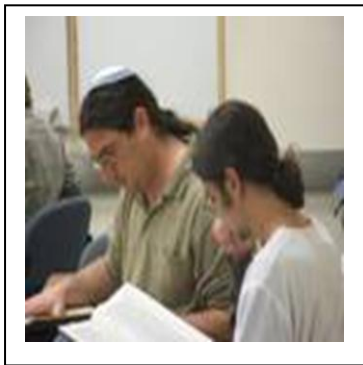
מה אני לומד על חשיבות התפילה בדתות אחרות?

יחידה 8 – תפילה פרטית בכניסה לבית מדרש

בית מדרש הוא מקום בו לומדים יהדות (תורה, ספרות חז"ל, מחשבה, הגות וכו') שהתפתח במשך הדורות. בית מדרש הוא מקום התכנסות של אנשים ללמידה אישית וקבוצתית (חברותות) של יהדות בדרכים שונות. בבית המדרש דנים, חולקים, מתווכחים, מפרשים ומסכימים מנהלים שקלא וטריא. בארץ ישנם בתי מדרש מגוונים המיועדים לקהילות וקהלים שונים:

- בתי מדרש בישיבות המיועדים לגברים בלבד
- בתי מדרש לדתיים וחילונים
- בתי מדרש לנשים
- בתי מדרש לעיתונאים

ביימנו ישנם בתי מדרש בהם לומדים יהדות הכוללת, לא רק ספרי קודש אלא גם ספרות, שירה, אומנות ומחקר. הלומדים בבתי מדרש אלו יוצרים קשרים רחבים בין עולם התורה לעולם התרבות הכללית באופן זה מרחיבים את הגדרה מהו לימוד תורה.

מיטת חקר :

אאלו אנשיט האומדיט או לאנדו בבית מדרש

• באיזה בית מדרש לאנדו? מה היה מיוחד בו?

• מדוע היה להם חשוב לאנדו יהדות?

• כמה שונה לדעתם לאנדו בבית ספר מלאנדו בבית מדרש?

• כמה שונה לאנדו יהדות מלאנדו חשבון או מדע?

אם בית מדרש הוא מקום בו לומדים תורה מדוע לא קראו לו בית תורה ?
השם בית מדרש מורכב משתי מילים בית ומדרש. הבית מעיד על מרחב בו מתקיים לימוד המדרש.

אך מהו מדרש ?

מדרש הוא לימוד הלכות ודרשות ורעיונות ערכיים מפסוקי תורה. התנאים שהם חכמי המשנה פיתחו את המדרש מתוך רצון לתת לחוקי ההלכה הסבר בפסוקי התורה. באופן זה יצרו חז"ל רציפות בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה.

מיהם התלמידים בבית המדרש וכיצד לומדים?

א.

אמר רב אשי: כל תלמיד חכם שאינו כברזל אינו תלמיד חכם

שנאמר: " כפטיש יפוצץ סלע "

אמר רבינא: אף על פי כן צריך אדם להרגיל עצמו בנחת

שנאמר: "והסר כעס בלבך"

תלמוד בבלי, תענית דף ד עמוד א.

1. אלו תכונות צריכות להיות לתלמידי חכמים לפי רב אשי ורבינא ?

2. האם אותן תכונות צריכות להיות לתלמידי חכמים בימנו ?

ב.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא:

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם

שנאמר: " כל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך".

אל תקרא בניך אלא בוניך

תלמוד בבלי, ברכות דף ס"ד עמוד א.

3. מהי תרומתם של תלמידי חכמים לצולטא אז והיום ?

4. הסבירו את המשפט: אף תקראי בייק אלא בוניק.

5. חשמו כיצד נראה בית מדרש בתקופת חז"ל - נסו לצייר אותו

לכרו מדובר על בית מדרש לפני המצאת הדפוס ואינטרנט...

רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו, תפילה קצרה.

אמרו לו: מה מקום לתפילה זו?!

אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי,

וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי.

מיסכת ברכות פרק ד משנה ב

6. מה מקום לתפילה זו?! - הסמירו את השאלה? מדוע שאלים חכמים שאלה זו?

7. אלו תקלות יכולות לקרות בלימוד בבית מדרש?

8. על מה מודה בצאתו?

רבי נחומיא בן הקנה חי בסוף ימי בית שני במאה הראשונה לספירה, הוא היה דור שני לתנאים שהם חכמים מתקופת המשנה. הוא חיי באמואס, רבי נחומיא נפטר בזמן

9. המסנה לא מביאה את נוסח התפילה המלא של רבי נחומיא
נסחו את תפילותיו :

תפילה בכניסה לבית מדרש

תפילה ביציאה מבית המדרש

10. המסנה מביאה מנהג פרטי של רבי נחומיא

א. מדוע המסנה מביאה מנהג פרטי כזה? היא מביאה חוקים הנוגעים
לכל האנשים?

ג. מה היא רוצה ללמד?

11. המסנה שלנו מציגה שיחה בין חכמים לרבי חנינא בן הקנה

א. כיצד לדעתכם התיוחסו חכמים למנהג של רבי נחומיא?

ג. מה אנו יכולים ללמוד מכך שהשיחה היא מרכז המסנה?

12. "שלא תארע תקלה על ידי" – ואני :

מה בבית הספר דומה לבית מדרש של חז"ל ?

אלו דברים מבית המדרש היית רוצה לאמץ ללימודים בבית הספר ?

מתי ובמה אתם נוהרים שלא יארעו תקלות על ידכם במהלך לימוד בבית הספר ?

מה עוזר לכם להישמר מתקלות בבית הספר ?

כיצד תפילה פרטית יכולה לעזור בלהישמר מתקלות במהלך לימוד בבית ספר ?

*כתבו תפילה פרטית שתאמר אתכם מתקלה שתארע על ידכם
בבית הספר :*

ה'דצת !

אנשים שעושים מעשה צריכים לחשוב מה התוצאות וההשלכות של המעשה שלהם על חייהם ועל חיי אחרים. זהו כלל בסיסי בחיים תירוצים כמו "לא ידעתי", "לא הכונתי", "לא הבנתי" בחיים הבוגרים לרוב לא עוזרים לאדם מלהתחמק מאחריות על המעשה. הורים מחנכים מגיל צעיר את ילדיהם לקחת אחריות על מעשיהם הם לעתים נוקטים בשיטת "המקל והגזר" שיטת הפרס על מעשיהם טובים ועונש על מעשים רעים.

בכל מדינה אדם שעושה מעשה הפוגע באדם או בסביבה ייתפס על ידי המשטרה, יוגש נגדו כתב אישום, יישפט וירצה את עונשו.

התרבות היהודית קבעה גיל אחריות שונה לבנים ולבנות. בנות בגיל 12 ובנים בגיל 13, עד לגיל זה הם היו בחסות הוריהם ואם עברו עברה ההורים אחראים. בחוק הפלילי בישראל החוק קובע שילדים בגיל 13-18 אחראים על מעשיהם ואם הם עוברים על החוק ומבצעים פשע ניתן להעמיד אותם למשפט בפני שופט נוער ובמקרה שהואשמו הם יכולים להישלח למאסר בכלא של קטינים.

- מדוע קשה לאנשים לקחת אחריות על המצוי? מהם? כיצד ניתן ללמד אנשים לקחת אחריות על מצוייהם?

'מודה על חלקו'

רבי נחונייה בן הקנא בצאתו מבית המדרש היה 'מודה על חלקו' כדי להבין מה זה אומר להודות על חלקי

בו נקרא משנה ממסכת אבות :

במשנה במסכת אבות פרק ד משנה א נאמר :

איזה תשובה הייתם

מצפים למדע ?

איזה הוא עשיר?

השמח בחלקו,

שנאמר :

הסבירו על מה העשיר שמח ?

"יגיע כפיך, כי תאכל; אשריך, וטוב לך"

(תהילים קכח, ב)

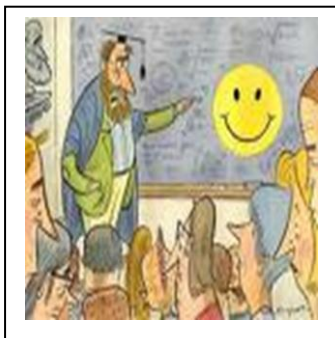
1. מה זה עושר על פי המשנה?

2. מדוע אדם שיש לו כסף הוא לא בהכרח עשיר ?

3. האם רבי נחונייה היה שמח בחלקו לדעתכם ?

4. האם אתם עשירים? באילו תחומים? האם תמיד אפשר להיות שמחים בחלקנו?

5. כיצד אפשר ללמוד את היכולת למחוח במה שיש לנו ?

עיגולי שמחה- דסי רבינוביץ

לכל אדם יש עיגול בלב, עיגול השמחה.

לפעמים העיגול קטן, אך הוא יכול לגדול,
ולגדול, ולגדול...

כאשר עיגול השמחה גדול, הוא שולח
עיגולים קטנים למקומות נסתרים בגוף,
מקומות שלפעמים כואבים.

ככל שיש יותר עיגולים קטנים, פחות
מקומות כואבים.

יש אנשים שעיגול השמחה שלהם קטן,
ולנו יש תפקיד לעזור לו לגדול!

נדאי שואלים אתם איך?

כל אחד מאיתנו חושב על דרך-

אפשר להביא סוכריה,

לשיר לו שיר,

לתת לו פרח,

לצייר לו ציור,

או אפילו לומר לו: בוקר טוב, מה שלומך
היום?

נהכי חשוב לעשות את זה בכיף, בשמחה,
מכל הלב.

שתזכו תמיד לעשות הרבה עיגולי שמחה
לאחרים,

ובזכות שתגדילו עיגולי שמחה של אחרים-
גם העיגול שלכם יגדל.

שמחות קטנות

מילים: מיכה שטרית
לחן: מיכה שטרית

עמוק בליבך, עיגולים של שמחה
ואור גנוז בנשמת אפך
עמוק בלב, עיגולים של כאב
אתה שונא, אתה אוהב.

יהללו, יהללוך מלאכים
ולא תאבד דרכך בזוהר ובחשיכה
יהללו, יהללוך מלאכים
שמחות קטנות יאירו
כנצנוץ הכוכבים.

לחיי התמימים ודוברי האמת
וכל החיים את חייהם באמת
שזוכרים את השמש ונוגעים באור
שיודעים אהבה, שאינה בת חלוף.

9. תפילת שמונה עשרה

ביחידה 5 למדנו שבשפת חז"ל תפילה היא תפילת שמונה עשרה. עיקרה בקשות מאלוהים, חלקן בקשות פרטיות: לבריאות, לפרנסה, לגשמים וחלקן בקשות לאומיות: למשפט, למלכות בית דוד. תפילת שמונה עשרה נקראת גם **תפילת עמידה** או **תפילת לחש** היות והתפילה נאמרת בעמידה ברגלים צמודות ובלחש. שליח ציבור חוזר על התפילה בקול לאחר שהיא נאמרת בלחש. תפילת שמונה עשרה נאמרת בימי חול שלוש פעמים בתפילות: שחרית, מנחה וערבית.

משימת חקר:

צינון הסידור התפילת שמונה עשרה -

- ספרו כמה ברכות באמת מרכיבות את תפילת שמונה עשרה
- חלקו את התפילה לחלקים מרכזיים - כיצד חלקתם? מדוע? מה מיוחד כל חלק?

- מדוע עיקר התפילה היא בקשות?

- בחרו ברכה אחת שהכי "מדברת" אליכם במיוחד

- איזה בקשות הייתם מוספים לתפילת שמונה עשרה? מדוע?

- איזה בקשות הייתם מורידים מתפילת שמונה עשרה? מדוע?

לאחר חורבן בית המקדש השני וירושלים חכמי ישראל התרכזו ביבנה ומשם ניסו לשקם את החיים היהודים. ביבנה עיצבו חכמים את היהדות באופן המוכר לנו עד היום. הם קבעו כיצד יש לחגוג חגים בלי מקדש הם ניסחו תפילות וקבעו הלכות ומנהגים. לימוד מסכת ברכות, המשניות שלנו מאפשר לנו להציץ לדיונים של חכמים בתקופת יבנה. המשניות מאפשרות לנו הצצה לזמן בו נקבעו הכללים.

רבן גמליאל אומר:

בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה.

רבי יהושע אומר:

מעין שמונה עשרה.

רבי עקיבא אומר:

אם שגורה תפילתו בפיו, יתפלל שמונה עשרה,

ואם לאו, מעין שמונה עשרה.

מסכת ברכות פרק ד

משנה ג

1. כמה פסמים צריך להתפלל?
2. הסבירו מהוא מצין שמונה עשרה?

3. הסבירו את הביטוי: שארה בפיו

רבי יהושע – הוא רבי יהושע בן חנינה. חכם מתקופת המשנה שחי במקביל לרבי אליעזר בן הורקנוס בחורבן הבית וביבנה. גם הוא היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי והיה שותף מרכזי בשיקום החיים היהודים לאחר החורבן.

רבן גמליאל – בתקופת המשנה אנו מכירים שני אנשים בשם זה שניהם נצר לבית הלל. הראשון היה נכד של הלל וחי בתקופת בית שני, השני הוא נכד של הראשון חי בזמן חורבן הבית ובתקופת יבנה. שניהם היו נשיא הסנהדרין.

המשנה שלנו מדברת על רבן גמליאל דיבנה, שחי ופעל אחרי חורבן המקדש ביבנה כנשיא הסנהדרין היה לו תפקיד משמעותי בשיקום חיים היהודים אחרי החורבן.

רבי עקיבא – חי במאה הראשונה והשנייה לספירה. החל ללמוד תורה בגיל 40 אצל רבי יהושע ורבי אליעזר בן הורקנוס והפך לאחד מחכמי המשנה הגדולים ביותר. הוצא להורג על ידי הרומאים במרד בר כוכבא בערך בשנת 135.

4. מה אתם מוצאים מהמשנה על

5. ארכו רשימה של דברים הנדרשים מהאדם הרוצה להתפלל תפילת שמונה עשרה?

6. מדוע לדעתכם קהצ רבי יהושע שאמריט מציין שמונה עשרה ?

הידעת !

עד לפני כ-200 שנה ספרים היו מאוד יקרים ונמצאו בעיקר אצל אנשים עשירים שידעו קריאה וכתובה והיה להם כסף להשקיע במורים ובספרים. לדוגמא בשנת 1841 באנגליה, 33% מהגברים ו-44% מהנשים חתמו על תעודת הנישואין שלהם בטבעת אצבע מכיוון שלא ידעו איך לכתוב אפילו את שמם.

בקרב היהודים התמונה הייתה שונה לגמרי, שיעור האנשים שידעו קריאה וכתובה היה גדול הרבה יותר. ילדים יהודים רבים למדו ב"חדר", לכל הפחות קריאה וכתובה, חומש ותפילה. מכיוון שלא ניתן להתפלל אם אינך יודע לקרוא, לימוד קריאה נחשב למצווה דתית, כחלק מחובת לימוד תורה לילדים. בנות לא למדו בחדר לכן שיעור הקריאה אצל הנשים לא היה גבוה.

1. כיצד מידע זה יכול להסביר לנו את המשנה ?

2. הסבירו את האמרה שהצט ה'יהודי הוא עם הספר

97. תפילת שמונה עשרה

ביחידה 5 למדנו שבשפת חז"ל תפילה היא תפילת שמונה עשרה. עיקרה בקשות מאלוהים, חלקן בקשות פרטיות : לבריאות , לפרנסה , לגשמים וחלקן בקשות לאומיות : למשפט, למלכות בית דוד. תפילת שמונה עשרה נקראת גם **תפילת עמידה** או **תפילת לחש** היות והתפילה נאמרת בעמידה ברגלים צמודות ובלחש. שליח ציבור חוזר על התפילה בקול לאחר שהיא נאמרת בלחש. תפילת שמונה עשרה נאמרת בימי חול שלוש פעמים בתפילות : שחרית , מנחה וערבית.

משימת חקר :

צינון הסידור התפילת שמונה עשרה -

- ספרו כמה ברכות באמת מרכיבות את תפילת שמונה עשרה
- חלקו את התפילה לחלקים מרכזיים - כיצד חלקתם? מדוע? מה מיוחד כל חלק ?

- מדוע עיקר התפילה היא בקשות ?

- בחרו ברכה אחת שהכי "מדברת" אליכם במיוחד

- איזה בקשות הייתם מוסכים לתפילת שמונה עשרה? מדוע ?

- איזה בקשות הייתם מורידים מתפילת שמונה עשרה ? מדוע ?

לאחר חורבן בית המקדש השני וירושלים חכמי ישראל התרכזו ביבנה ומשם ניסו לשקם את החיים היהודים. ביבנה עיצבו חכמים את היהדות באופן המוכר לנו עד היום. הם קבעו כיצד יש לחגוג חגים בלי מקדש הם ניסחו תפילות וקבעו הלכות ומנהגים. לימוד מסכת ברכות, המשניות שלנו מאפשר לנו להציץ לדיונים של חכמים בתקופת יבנה. המשניות מאפשרות לנו הצצה לזמן בו נקבעו הכללים.

רבן גמליאל אומר:

בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה.

רבי יהושע אומר:

מעין שמונה עשרה.

רבי עקיבא אומר:

אם שגורה תפילתו בפיו, יתפלל שמונה עשרה,

ואם לאו, מעין שמונה עשרה.

מסכת ברכות פרק ד

משנה ג

7. כמה פסמים צריק להתפלל?
8. הסבירו מהוא מצין שמונה עשרה?

9. הסבירו את הביטוי: עזרה כפיו

רבי יהושע – הוא רבי יהושע בן חנינה. חכם מתקופת המשנה שחי במקביל לרבי אליעזר בן הורקנוס בחורבן הבית וביבנה. גם הוא היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי והיה שותף מרכזי בשיקום החיים היהודים לאחר החורבן.

רבי עקיבא – חי במאה הראשונה והשנייה לספירה. החל ללמוד תורה בגיל 40 אצל רבי יהושע ורבי אליעזר בן הורקנוס והפך לאחד מחכמי המשנה הגדולים ביותר. הוצא להורג על ידי הרומאים במרד בר כוכבא בערך בשנת 135.

רבן גמליאל – בתקופת המשנה אנו מכירים שני אנשים בשם זה שניהם נצר לבית הלל. הראשון היה נכד של הלל וחי בתקופת בית שני, השני הוא נכד של הראשון חי בזמן חורבן הבית ובתקופת יבנה. שניהם היו נשיא הסנהדרין.

המשנה שלנו מדברת על רבן גמליאל דיבנה, שחי ופעל אחרי חורבן המקדש ביבנה כנשיא הסנהדרין היה לו תפקיד משמעותי בשיקום חיים היהודים אחרי החורבן.

10. מה אתם לא מדקדקים מהמטנה על תפילת שמונה עשרה?

11. צרכו רשימה של דברים הנדרשים מהאדם הרוצה להתפלל תפילת שמונה עשרה?

12. מדוע לדעתכם קבץ רבי יהושע שאמריקא מציין שמונה עשרה?

הידעת !

עד לפני כ-200 שנה ספרים היו מאוד יקרים ונמצאו בעיקר אצל אנשים עשירים שידעו קריאה וכתובה והיה להם כסף להשקיע במורים ובספרים. לדוגמה בשנת 1841 באנגליה, 33% מהגברים ו-44% מהנשים חתמו על תעודת הנישואין שלהם בטביעת אצבע מכיון שלא ידעו איך לכתוב אפילו את שמם.

בקרב היהודים התמונה הייתה שונה לגמרי, שיעור האנשים שידעו קריאה וכתובה היה גדול הרבה יותר. ילדים יהודים רבים למדו ב"חדר", לכל הפחות קריאה וכתובה, חומש ותפילה. מכיון שלא ניתן להתפלל אם אינך יודע לקרוא, לימוד קריאה נחשב למצווה דתית, כחלק מחובת לימוד תורה לילדים. בנות לא למדו בחדר לכן שיעור הקריאה אצל הנשים לא היה גבוה.

3. כיצד מידע זה יכול להסביר לנו את המטנה ?

4. הסבירו את האמרה שהצט' היהודי הוא צט' הספר

7. צרכו השוואה בין תפילת שמונה עשרה לתפילת מצין שמונה עשרה:

מצין שמונה עשרה	תפילת שמונה עשרה	
		ניסוח
		אורך התפילה

8. א. מה הוא התנאי של רבי עקיבא לאמירת תפילת מצין שמונה עשרה ?

ב. חשבו באילו מצבים נוספים בימינו לדעתכם אפשר וצריך להגיד תפילת מצין שמונה עשרה?

9. מה אנתנו לומדים על הקשר שבין תפילה למציאות יומיומית, שבין תפילה למצב האדם?

10. חזרו למנהג : מה עוד נאמר במהלך הדיון מעבר למצוין במנהג מתי לדעתכם התערה רבי עקיבא בדיון ?

כי צד השפיץ המצמד , ויחסי רב תלמיד ?

10. חזרו למנהג :

רבי צקיבא מתאם ביטוי שארה בפיו

א. כיצד בעבר אדם הפק את התפילה לשארה על פיו ?

ב. מהם היתרונות והחסרונות של תפילה בעל פה ?

ג. האם אתם יודעים בעל פה את התפילה? האם חשוב לדעתה גם היום לדעת בעל פה כשיש לך אחד סידור?

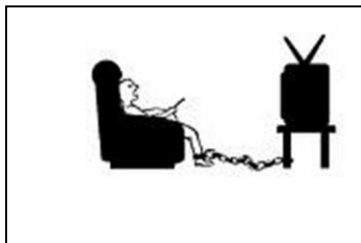
ד. האם יש דברים נוספים שצריך לדעת בעל פה? איך קובעים מה חשוב לדעת בעל פה?

11. א. מהי שירה? תנו דוגמאות?

ב. צרכו רשימה של כל הדברים השכרתיים בחייכם וחשבו מה הייתם מנימ, מה הייתם מאירי, כיצד הייתם מרצנים את השירה שלכם

ג. מהי שירה פורויה? תנו דוגמאות מהחיים שלכם !

מדוע שצרה יכולה להיות הרסנית לציות? ?

הסבירו מהי שצרה הרסנית בתמונה? ?

הצילו
לספיידרמן
תוכנית טיפול

שגרה הורסת - קריקטורה של אור רייכרט

מאתר: <http://www.qoogle.co.il/78040> /שגרה-הורסת-

10 – תפילה קבועה או תחנונים ותפילה במצבי סכנה

למדנו שחכמי המשנה אחרי חורבן בית המקדש השני תיקנו תפילות במקום הקרבת קורבנות. חכמים קבעו כללים ונסחו את התפילות. המשנה שלנו משמרת חלקים מהדיונים ומחלוקות שהיו בין חכמי המשנה.

המשנה הבאה עוסקת בשני נושאים על כן נלמד אותה בשני חלקים:

א.

רבי אליעזר אומר: העושה תפילתו קבע,

אין תפילתו תחנונים.

מסכת ברכות פרק ד משנה ד

רבי אליעזר - הוא רבי אליעזר בן הורקנוס.

חכם מתקופת המשנה שחיי במאה הראשונה לספירה בתקופת חורבן הבית ואחריו ביבנה. היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי שאפיין אותו "כבור סוד שאינו מאבד טיפה" כזכרן וידען גדול.

מהי תפילה

1. כתבו את דברי רבי אליעזר במילים שלכם

2. הסבירו מה המשמעות לצוות תפילה לקבץ?

3. הסבירו מהם תחנונים?

4. אט איזה טיפה מתווכח רבי אליעזר במנהג שלנו?

5. מה המאפיין המרכזי של התפילה לפי רבי אליעזר ?

6. הציול הכיתה את הדיון שיתקיים בבית מדרש בין רבי אליעזר וחכמים על קביעת תפילה.

א. חשבו על הטענות להצדקת הצמדה של כל צד
ב. אט אינה צמדה אתם מסכימים ? מדוע ?

מחלוקות בבית המדרש

7. מדוע לדעתכם היו מחלוקות בין החכמים בתיקון התפילה ?

8. מדוע המשנה מסמלת מחלוקות אלו ?

9. מה אנו יכולים ללמוד מכך על תפילה ?

תפילה קבוצה בחינוך

כתבו סיפור קצר על ילד או ילדה המתפללים אותה תפילה כל יום, תארו : כיצד הם מרגישים ? אט אלו בציות הם מתמודדים בתפילה ? כיצד הם מתמודדים עם נוסח קבוצ של תפילה ?

10.

11. א. כיצד אתם מתוודעים לתפילה הקבוצה בבית הספר ?

ב. מה היית מנסה בתפילה ? ומדוע ?

12. מלאו את הטבלה הבאה :

תחנוניק(תפילה ספונטאנית מהלל)	תפילה קבוצה (אנוסחה)	
		יתרונות
		חסרונות

כתבו תפילה פרטית :

חשבו כמה
שנה
תפילה זו
מתפילה
אסידור ?

כמה שנה תפילה
זו מתפילות
האופיצות אסידור?

למדני , אלוהי, ברך והתפלל
על סוד עלה קמל, על נגה פרי בשל ,
על החרות הזאת : לראות לחוש, לנשום ,
לדעת, לייחל, להיכשל.

למד את שפתותי ברכה ושיר הלל
בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל ,
לבל יהיה יומי היום כתמול שלשום,
לבל יהיה יומי הרגל .

שיר תפילה פרטית

לאה גולדברג חייה בין
1911 – 1970
היא היתה משוררת
וסופרת מבקרת וחוקרת

כדאי לדעת !

הרמב"ם הוא רבי משה בן מימון כתב 14 ספרים בשם המשנה תורה בהם סיכם הלכות בתחומי חיים שונים של התרבות היהודית. בהלכות תפילה וברכת כוהנים הרמב"ם מתאר את תהליך התפתחות התפילה. הרמב"ם כותב:

" אלא חיוב מצוה זו, כך הוא- שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחינה, ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו: כל אחד כפי כוחו."

במהלך הדורות קבעו חכמים נוסח וזמנים לתפילות, הקביעה שלהם התקבלה על ידי הציבור הרחב והפכה למסורת ישראל. כדי שתפילה המנוסחת לא תחסום את הביטוי הפרטי של האדם, חכמים קבעו שאדם פרטי יכול להוסיף תפילה אישית בתוך ברכת "שמע קולנו" בתפילת שמונה עשרה. כך אדם יכול להוסיף נופך אישי לתפילה ציבורית.

1. מה דעתכם על הפתרון שחכמים מצאו לביטוי פרטי בתפילה?

2. מצאו בסיפור היכן אוסיפים תפילה פרטית.

ב. בואו נעיין בהמשך המשנה בדברי רבי יהושע בן חנינה :

רבי יהושע אומר : המהלך במקום סכנה,

מתפלל תפילה קצרה

ואומר : "הושע ה' את עמך את שארית ישראל,

כל פרשת העיבור יהיו צורכיהם לפניך,

ברוך אתה ה', שומע תפילה."

מסכת ברכות פרק ד משנה ד

• צינן מהט מקומות סכנה ?

• מדוע מתפלל? ומדוע תפילה קצרה ?

• מהי פרשת העיבור ? על מה מתפלל? ?

שארית ישראל – חלקים מעם ישראל ששרדו את חורבן ירושלים והמקדש בבית שני

פרשת העיבור – אנשים העוברים בדרכים הנמצאים במקום סכנה.

רבי יהושע – הוא רבי יהושע בן חנינה. חכם מתקופת המשנה שחי במקביל לרבי אליעזר בן הורקנוס בחורבן הבית וביבנה. גם הוא היה תלמיד של רבן יוחנן בן זכאי והיה שותף מרכזי בשיקום החיים היהודים לאחר החורבן .

1. חשבו מדוע אדם הנמצא במקום סכנה כולל מתפלל ? הציצו לפחות שתי תשובות :

_____ .א.

_____ .ב.

ה'דצת !

עד לעידן המודרני (עד לפיתוח כלי תחבורה כגון רכבת , רכבים , אוטובוסים) אנשים השתמשו בסוסים בחמורים ובגמלים או צעדו ברגל ממקום למקום הדרכים היו נחשבות כמקומות מסוכנים . אנשים היו חשופים מפגיעות של בעלי חיים , ושוודי דרכים {ראו יחידה 3} . בתפילת הדרך הנאמרת בזמן שיוצאים לדרך בין עירונית מוזכרות הסכנות שבדרך:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו,

שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום.

ותדריכנו לשלום.

ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום

ותצילנו מכף כל אויב ואורב

ולסטים וחיות רעות בדרך

ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעול

ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו,

ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך

**אלו סכנות יש
ביאנו בדרכיך?**

**אנו אלו סכנות
מצויות התפילה ?**

2. השוו את תפילת הדרך עם התפילה במסנה ציונו מה ההבדלים ? מדוע זה כך?

3. מדוע לדעתכם התפילה נפתחת בבקשת יווצה לשארית עם ישראל ?

4. האם אתם מכירים עוד תפילות לשעת צרה

הידעת !

קמע הוא חפץ העשוי מחומרים שונים, אליו מיוחסים כוחות סגוליים לשמירה והגנה. לרוב יהיה הקמע פיסת נייר או קלף שעליה כתובה ברכה כלשהי, צירופי אותיות של פסוקים, שמות מלאכים או שמות קדושים אחרים. את הקמע נושא אדם על גופו או מניח בביתו כדי להבטיח את שלומו, לשמירה מעין הרע או ממזיקים וממצבי סכנה

חמסה היא קמע מוסלמי בצורת כף יד. החמסה נפוצה במזרח התיכון ובצפון אפריקה, ונהוג לתלות אותה בפתחי הבתים, על הצוואר, במכונית, בארנק, או במחזיק המפתחות. חכמי ישראל לאורך כל הדורות התייחסו באופן מורכב לקמעות היו שתמכו בהם והיו שיצאו כנגדם

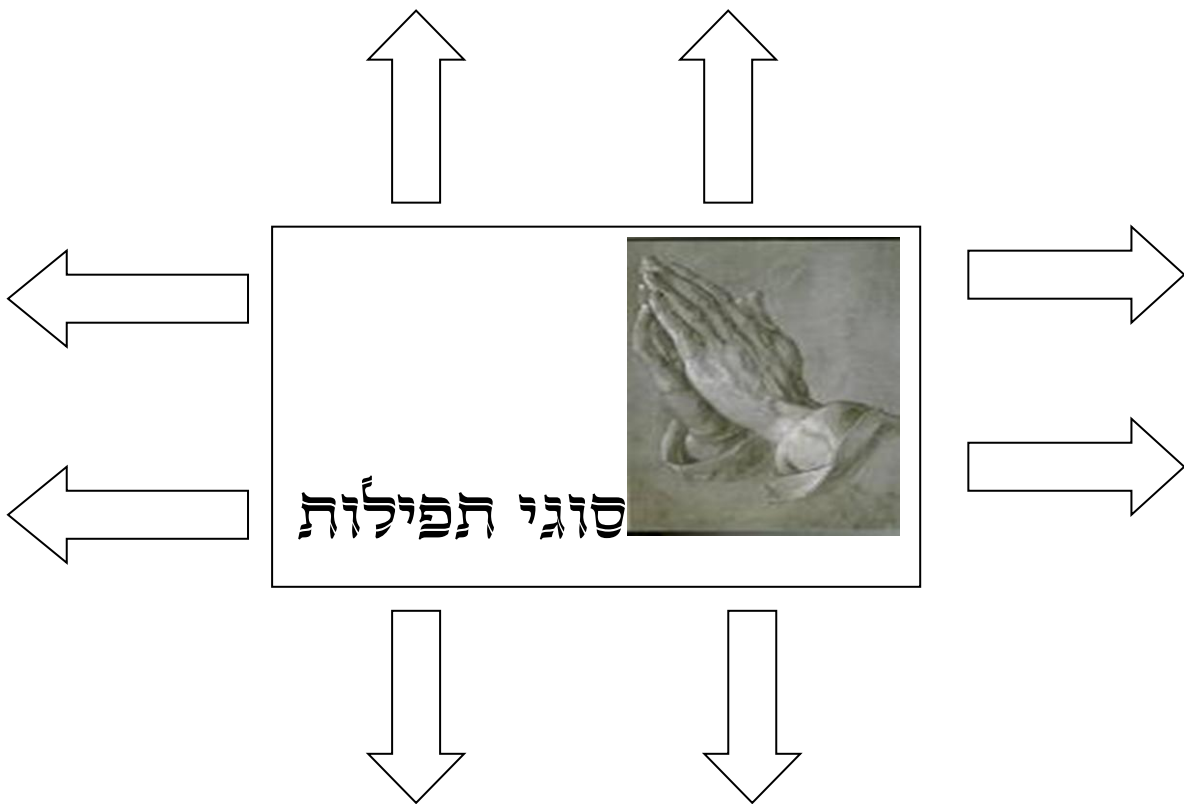
שאלו את הורייכם - כיצד הם מתייחסים לקמעות? והדוא?

האם יש במיתכם קמעות? מאיזה סוג?

במהלך לימדנו עד עכשיו ראינו כשאומרים תפילה מתכוונים לדברים שונים. כתבו מסביב לציור מובנים

שונים של תפילה שלמדתם עד עכשיו :

11. כוון התפילה – וכוונת הלב

ירושלים -

- מהי ירושלים השמאלית?
- מהי ירושלים צבור העם היהודי?

משימת חקר :

1. כתבו סיכום קצר על הקשר של העם היהודי לירושלים מתקופת דוד המלך עד ימנו.
2. היצגו בהורכב ובתמונות הבאות וכתבו כיצד זכרו את ירושלים במנהגים מאז חורבן הבית השני בשנת 70 לספירה.

[Empty box for student response]

[Empty box for student response]

[Empty box for student response]

3. ציינו בתפילת שמונה עשרה ובברכת האלון בסידור מצאנו את הברכות הקשורות לירושלים.

העתיקו את אחת מהברכות:

כזכור חלקים מהמשנה נלמדו לאחר חורבן הבית השני על כן ניתן למצוא בהם עדויות היסטוריות למגמות שמנסות לבנות בלב העם את זיכרון ירושלים והמקדש.

היה רוכב על החמור-

ירד,

אם אינו יכול לירד-

יחזיר את פניו.

אם אינו יכול להחזיר את פניו,

יכוון את ליבו כנגד בית קודש הקודשים.

מבכת ברכות פרק ד משנה ה

היה יושב בספינה

או בקרון

או באסדא,

יכוון את ליבו כנגד בית קודש הקודשים.

מבכת ברכות פרק ד משנה ה

קרן – בעגלה בזמן נסיעה

אסדא – רפסודא

שאלות לבירור המשנה

1. מדוע צריך אדם לרדת מן החמור ?

2. אם אינו יכול לירד - חשבו מתי זה יכול לקרות?

3. יחזיר את פניו- הסבירו ? מדוע עליו להחזיר פניו?

אם אינו יכול להחזיר את פניו- חשבו מתי זה יכול לקרות?

יכוון את ליבו- כיצד מכוונים את

הלב?

4. בית קודש הקודשים- היכן נמצא לזאת קודש הקודשים?

היה יושב בספינה.... - מה מוסיפה לנו משנה זו על המשנה הקודמת?

יכוון את ליבו- מדוע במצבים אלו האפשרות היא רק כוונת הלב ?

וצכיו למחשבה על המשנה

1. המשנה מתארת אדם הרוכב על חמור כשהגיע למן תפילה המשנה מציינת

שהוא צריך לרדת ולהתפלל

א. חשבו באיזה כיוון צליו

להתפלל?

ב. הביאו הוכחה תומכת לדבריכם

מהמשנה?

2. ציורו ציורית מתאימים:

רוכב על חמורו והגיע זמן תפילה ואינו יכול לרדת מחמורו ואינו יכול לסובב את ראשו	רוכב על חמורו והגיע זמן תפילה ואינו יכול לרדת מחמורו	רוכב על חמורו והגיע זמן תפילה

ב. מה מלמדת אותנו ההדרגתיות בציורית?

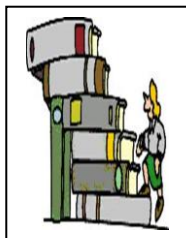
3. א. מדוע המשנה מצווה על כוונת הלב?

ב. כיצד אדם יכול לצוות על עצמו לכוון את ליבו?

ד. אלו ביסויים חיצוניים יש לדעתכם להתכוונות של הלב?

א. מדוע לדעתכם חשוב הכיוון אליו פונים כל היהודים בשעת תפילה?

ב. מדוע דנו חכמים בכוונת הלב ביחס לכוון התפילה ולא ללבי תוכן התפילה?

כוונת הלב – ואני

1. תנו דוגמה למצאה שציתם אותו ככונה

2. אלו פצולות אפינו את הצטייה ככונה

תנו דוגמה למצאה שציתם בלי כונה

3. אלו פצולות אפינו את הצטייה בלי כונה

5. כיצד אתם מציבים מצבים שגשג בלי כונה? מדוע?

הידעת!

כדי שבית משפט יאשים אדם שהוא עבר עברה צריך להוכיח שני דברים 1. עובדות שהעברה נעשתה
2. הוכחה למצב נפשי שעמד בבסיס העברה. לדוגמה: גניבה מוגדרת כנשיאתו ונטילתו של חפץ מתוך
כוונה לשלול אותו עולמית מבעליו. אדם הנוטל עט ללא רשות בעליו על מנת להחזירו לאחר מכן, אינו
גנב, אך אדם הנוטל אותו ללא רשות בעליו על מנת שלא להחזירו הינו גנב. היסוד העובדתי הינו זהה -
נטילת העט. היסוד הנפשי - כוונתו של האדם בעת המעשה - הינו שונה. הכוונה היא מגדירה את מידת
העבירה על החוק.

החוק מכיר במספר מצבי נפש:

1. **אחריות מוחלטת** – אדם צריך לדאוג מעשים שימנעו ממנו להיות עבריין לדוגמה: אדם צריך לדאוג שהרכב שלו יהיה תקין כפי שנדרש בחוק.
2. **כוונה** – אדם העובר על החוק צריך לעשות זאת מתוך מודעות שהוא עושה מעשה אסור.
3. **רשלנות** – אדם עושה מעשה מתוך חוסר תשומת לב לתוצאות מעשיו. כגון אדם הנוהג

נמצא אדם מת עם כדור

בתאונת דרכים נהרג

יחידה 12 - התנהגות בשעת תפילה

במצבים שונים בחיים אנו מתנהגים בדרך שונה. התבוננו בתמונות הבאות וכתבו :

מהו המצב ? וכיצד ראוי להתנהג בו?

מה קורה אם מתנהגים בצורה לא מתאימה ?

א.

ב.

ג.

אחרי שבדקנו איך מתנהגים באירועים מיוחדים אז בוא נחשוב איך מתנהגים בשעת תפילה

דנו עם חברים בכיתה :

- האם תפילה היא אירוץ מיוחד
- איך צריך להתנהג בשעת תפילה? מדוע?
- כתבו תקנון התנהגות בשעת תפילה התייחסו: ללבוש, לצמידה, ל...
ל... ל... ל...
ל... ל... ל...
ל... ל... ל...

הסברו מהו כובד ראש?

איזו תפילה?

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש.

חסידי הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים,

מיהו ומהו המקום?

מדוע חשובה כוונת הלב?

כדי שיכוונו את ליבם למקום.

אפילו המלך שואל בשלומו,

מדוע?

לא ישיבנו,

ואפילו נחש כרוך על עקבו,

לא יפסיק.

כיצד בדרכי כלל יטיב אדם במקרה זה?

מסכת ברכות פרק ה משנה א

חסידי הראשונים הם קבוצת של יהודים אדוקים בדתם בתקופה השלטון היוני על ארץ ישראל בתקופת בית שני, (בין המאה ה-2 לפנה"ס לבין המאה ה-4 לפנה"ס). החסידים נלחמו כנגד השפעות הלניסטיות על היהודים, יצאו נגד המתיוונים. בזמן גזירות אנטיוכוס הרביעי על היהודים החסידים היו הראשונים להצטרף למתתיהו הכהן ממודיעין שנשא את נס המרד, הם נלחמו לשחרר את ירושלים וחדשו את העבודה בבית המקדש.

1. כתבו לפחות שלושה דברים שהמנה דורשת מאדם מתפלל

- א. _____ ב. _____
ג. _____ ד. _____
ה. _____ ו. _____

2. מדוע לדעתכם התפילה דורשת זאת ?

3. כתבו סיפור קצר ותארו את תפילתו של חסיד מהחסידיים הראשונים.

4. המנה מביאה שתי דואמאות להפרכה בתפילה :

א. מהן הדואמאות ? _____ ב. מדוע

דווקא דואמאות אלו ? מה הן מייצגות ?

ג. בשני המצבים יש סיכון חייט - הסבירו מדוע ?

ומה ראו חכמים להקיש {לצורך יחד} כריכת נחש למלכות?

מה הנחש מלחש והורג,

אף המלכות מלחשת והורגת את האדם.

הוא {המלך} נתון בבית האסורין,

מלחש עליו והורגו.

מדרש תנחומא, פרשת וארא

5. כתבו דוגמאות להפרעות בתפילה מהמציאות שלכם :

דוגמא א :

דוגמא ב :

כתבו הוראות מה לעשות מצבים אלו - על פי מה שלמדתם במסנה

6. חזרו לתקנון שכתבתם לפני לימוד המסנה :א. האם לאחר לימוד המסנה הייתם

משנים אותו ?

ב. מה הייתם מוספים או מורידים מהתקנון ?

7. בחלק אמתי כנסת על הפרוכת של ארון הקודש רשום :

דע לפני מי אתה עומד !

• לפני מי אתם עומדים להתפלל ?

במהלך הלימוד למדנו שאירועים שונים בחיים שלנו דורשים מאיתנו להתנהג בהתאם - בלבוש בהתנהגות ובדיבור. בחתונה או בהצגת תיאטרון אנו לובשים ומתנהגים אחרת מחופשה בחוף הים. המשנה למדה אותנו שאדם בשעת תפילה עומד מול האלוהים, מול האין סוף, מול מלך העולם על כן הוא נדרש להתנהג בכובד ראש.

חסידיק ראשונים נהאו להכין עצמם לתפילה הואו נחשוה על הכנות

והתכונות :

1. לקראת אלו מצבים אתם מתכוננים ?
2. כיצד אתם מכינים את עצמכם ?
3. לאי ולמה עוזרת ההתכוננות?
4. האם התכוננות לקראת אירועים היא הכרחית?

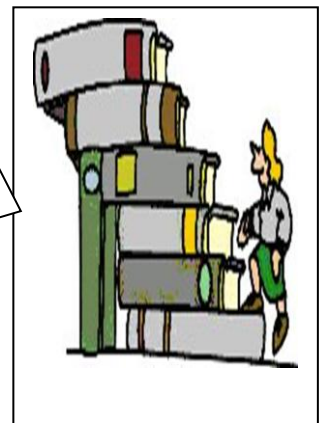

הכנות לבחינה

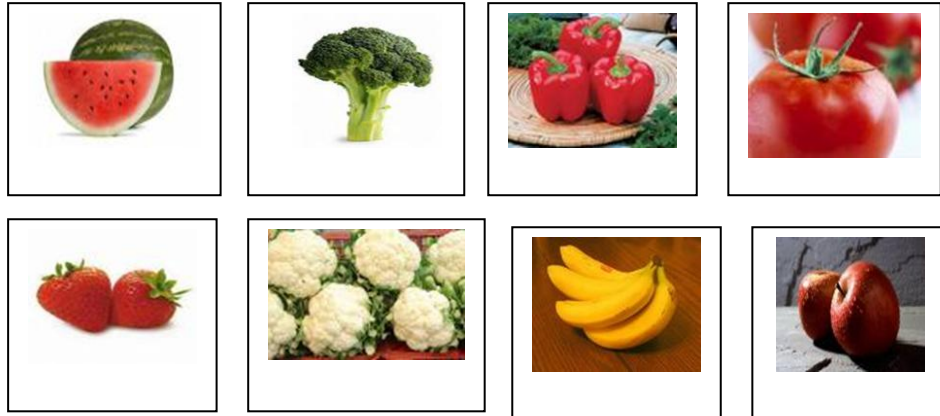

כדאי לדעת !

תנועת החסידות היא זרם בתרבות היהדות שהתפתחה באוקריינה לפני כ-250 שנה. התנועה הוקמה על ידי רבי ישראל הבעל שם טוב הוא רבי ישראל בן אליעזר, שחיי 1698 – 1760. הבעל שם טוב היה מרפא עממי ומיסטיקן, שראה את ייעודו האישי בדבקות עם האלוהות. בנוסף לכך נטל על עצמו תפקידי הנהגה רוחנית וביקש להציל את הציבור מסכנות שונות באמצעות כוחותיו הרוחניים המיוחדים. הוא הקיים תנועה המצדדת בעבודת ה' בשמחה, ושמה דגש על הקשר הישיר של כל יהודי, ואף הפשוט ביותר, כלפי האל, בצורת 'דבקות' והיעזרות ב'צדיק'. הבעל שם טוב יצר מהפכה בעולם היהודי רבים הלכו בדרכו ודבקו בתורת החסידות...

סנו אהו פרי ומהו ירק ?

1. לפי איזה קריטריון קבצתם אהו פרי ומהו ירק ?

ישנן דרכים שונות להגדיר את ההבדל בין פרי לירק :

א. הגדרה בוטנית :

ירקות- שם כולל של כל החלקים שניתן לאכול מצמחים [פרחים כמו ברוקולי וכרובית, שורשים כמו גזר עלים כמו כרוב, פירות כמו פלפל ועגבנייה]
פירות- חלקים המכילים בתוכם זרעים וחומר עסיסי הניתן לאכילה, פירות הן אחת הדרכים של הפרחים להפיץ זרעים ולהתרבות.

ב. הגדרה בהתאם למקום צמיחה :

ירקות צומחים על אדמה או מתחתיה
פירות גדלים על עץ, שיח או מטפס. לפי הגדרה זו אבטיח ותות שדה הם ירקות

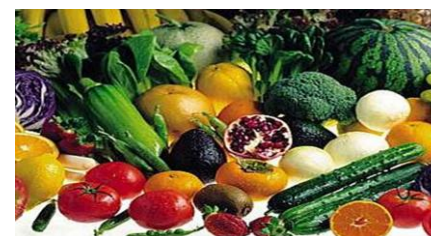
ג. הגדרה קולינארית [אומנות הבישול], הבחנה לפי טעם :

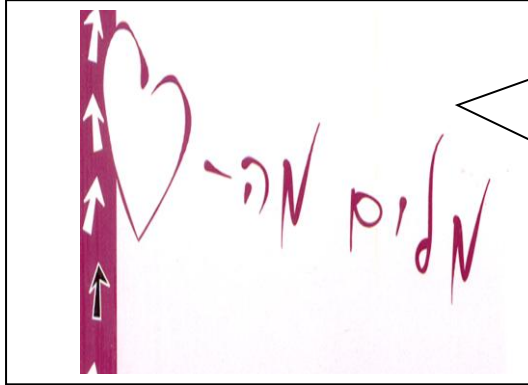
פירות - בעלי טעם מתוק או חמוץ [לימון, אשכולית] לרוב משמשים כמנות אחרונות
ירקות - לרוב בעלי טעם מר, חריף או טעם ניטרלי אך לא מתוק, בבישול משמשים לרוב למנות ראשונות ועיקריות ולא למנות אחרונות.

כתבו הגדרה אחת כוללת של :

פירות:

ירקות

מהי ברכה ?

איזה סוגים של ברכות אתם מכירים?

מה ההבדל בין ברכה לתפילה ?

כתבו אתי לדעתכם צריך לברך ? מדוע במצבים

כיצד מברכין על הפירות ?

על פירות האילן, הוא אומר בורא פרי העץ,
חוץ מן היין, שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן.

ועל פירות הארץ, הוא אומר בורא פרי האדמה,
חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ.

על הירקות, הוא אומר בורא פרי האדמה;
רבי יהודה אומר, בורא מיני דשאים.

מסכת ברכות, פרק ו, משנה א

2. הסבירו מהם פירות האילן ? ותנו דוגמאות

3. הסבירו מהם פירות הארץ ? ותנו דוגמאות.

4. הסבירו מהו פת ?

רבי יהודה – הוא רבי יהודה בר אילעי, חכם מתקופת המשנה שחי במאה השנייה לספירה. הוא היה תלמיד של רבי עקיבא ורבי טרפון, חי באושא בגליל, והיה שותף בשיקום.

5. מדוע לדעתכם המשנה חושבת שיש צורך להקפיד על אכילת פירות וירקות?

6. ציינו במשנה ומלאו את הטבלה הבאה:

ירקות		פירות האדמה	פירות האילן	
				תנו דוגמאות לפירות וירקות
רבי יהודה	תנא קמא			מה מברכים
				מה יוצא מהכסף
				מה הברכה על היוצא מהכסף

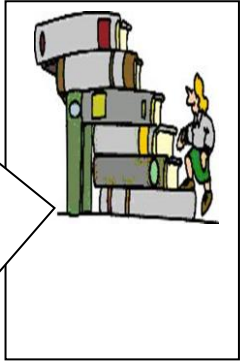
7. מדוע לדעתכם המשנה מבחינה בין פירות מהצף לפירות מהאדמה? הרי גם הצף צומח מאדמה?

8. חשב, מה לדעתכם צריך לעשות אדם שבטעות ביקר על פרי צף בורא פרי אדמה?

9. א. מה עשויים היין ולחם?

ב. מדוע לדעתכם יש להם ברכה עצמאית?

10. מדוע **לִפְצֵת** רבי יהודה מברך על ירקות בורא מיני דשאית?

כדאי לפצת ! לחם הוא מוצר מזון בסיסי, הנפוץ בכל העולם מאז שחר התרבות האנושית. לחם הוא מאפה רך, תוצר של אפייה, בישול או טיגון של בצק המורכב מאחד מחמשת הדגנים ומים שהותפחו על ידי שמרים. הלחם מהווה אחד מסמני התרבות האנושית. ברוב התרבויות העתיקות שימש הלחם כחלק מעבודת הקודש, לפולחן.

יין הוא משקה המיוצר לרוב מענבים. היין נוצר בעת תסיסת מיץ ענבים, הסוכר הופך עם הזמן לאלכוהול וכך נוצר משקה חריף. תהליך ייצור היין התגלה בימי קדם ומאז ייחסו ליין חשיבות תרבותית רבה, בעבר היין שימש כחלק מעבודת הקודש במקדשים. ביימנו ליין יש תפקיד באירועים חברתיים ובטקסים דתיים כגון קידוש והבדלה.

1. כיצד מ'דצ לה מפה'ר את המשנה?

ברכות הנהנין

א. נסו לנחש לפי השם מהן ברכות הנהנין ?

ב. על איזה הנאות הייתם בוחרים לברך ?

ברכות שאומרים אותן לפני או אחרי הנאות שונות, רוב ברכות הנהנין קשורות באכילה ושתייה, מברכים אותן לפני ואחרי האוכל. ברכות נהנין אחרות נאמרות : לפני הרחת ריח נעים, למראה עצי פרי מלבלבים בחודש ניסן ועוד.

הגמרא במסכת ברכות [דף לה עמוד א-ב] מסבירה מדוע מברכים :

" אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - מעל [...]. כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל."

הגמרא מניחה שהעולם שייך לאלוהים לכן, כל אדם שנהנה מהעולם צריך להכיר לו תודה ולהגיד ברכה לאלוהים. הגמרא סוברת שאדם הנהנה מהעולם בלי ברכה נחשב כמועל, כבוגד המפר אמון שנתן אלוהים לאנשים. הברכה היא מעין לקיחת רשות מאלוהים והכרת תודה על השפע שניתן לנו.

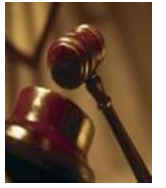
במשנה הקודמת למדנו שיש ברכות ייחודיות לפירות וירקות, ברכות המותאמת למקום גידולם של הפירות והירקות. חכמים בעקבות המשנה פסקו ש:

1. על פירות העץ מברכים – בורא פרי העץ

2. על פירות האדמה – בורא פרי אדמה

3. על ירקות – בורא פרי אדמה.

לחם והיין זכו לברכות ייחודיות בהיותם מוצרים בסיסים ששימשו לעבודת קודש, על יין מברכים 'בורא פרי הגפן', על לחם – 'המוציא לחם מן הארץ' ועל שאר מוצרי מאפה מברך 'בורא מיני מזונות'.

פסיקת הלכה

11. האם ברכות אלו כוללות את כל המוצרים? _____

12. רשמו איזה מוצרים חסרים? _____

13. חכמים קבצו ברכה כוללת:

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו

הסבירו את משמעות הברכה?

דוןו עם חברים לכיתה:

- מה לדעתכם עושה הברכה על אוכל לאדם המברך?
- האם ניתן להגייץ לחוויה זו בדרכ אחרת?
- חוו דעתכם האם יש לברך על המיו או לא.

דין טעויות בברכה

בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא,

על פירות הארץ בורא פרי העץ, לא יצא.

ועל כולם אם אמר שהכול נהיה בדברו, יצא.

מסכת ברכות, פרק ו, משנה ב

14. כתבו את משמעות הברכות המופיעות במשנה ותנו דוגמאות על מה

מברכים את הברכות:

1. _____

2. _____

3. _____

15. "בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה"

- א. כתבו במילים שלכם את המקרה שהסנה מביאה
- ב. ציינו הסנה וכתבו מה הדין במקרה זה
- ג. חשבו מדוע זאת ההלכה?

16. "על פירות הארץ בורא פרי העץ"

- א. כתבו במילים שלכם את המקרה שהסנה מביאה
- ב. מה הדין במקרה זה?
- ג. חשבו מדוע זאת ההלכה?

17. ציינו הסנה וסמנו את התשובה הנכונה:

מה צריך לעשות אדם שברך על פירות והירקות את הברכה "שהכל נהיה בדברו"?

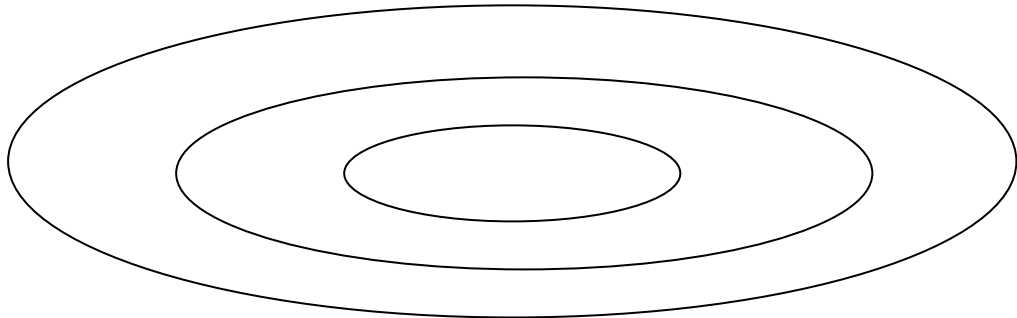
- א. צריך לחזור ולברך את הברכה הנכונה
- ב. לא צריך לחזור הוא בירך שהיא גם מתאימה
- חשבו מדוע חכמים סברו שזאת ההלכה?

18. לפניכם מצגים בתוק מצגים:

כתבו את הברכות הבאות לפי מידה שהם כוללים ברכות אחרות.

בורא פרי אדמה	בורא פרי העץ	שהכל נהיה בדברו
שימו לב:		

הברכה הכוללת ביותר רשמו במצג חיצוני, ברכה פרטית הכוללת את עצמה בלבד במצג הפנימי.

ה'דצת !

ביחידה זו למדנו שברכה היא תפילה קצרה שבה מודים לאלוהים על דבר שנהנים מהם באכילה שתייה והרחה הנקראות **ברכות נהנין**, אך ישנם עוד סוגים של ברכות:

- א. ברכות המצווה** : ברכות שאדם אומר לפני קיום מצווה כגון: ברכה על נטילת ארבעת המינים או ברכה על הדלקת נרות שבת
- ב. ברכות המאורע** : ברכות הנאמרות באירועים ייחודיים כגון : שבע ברכות מתחת לחופה בחתונה, ברכות ברית המילה. ברכת ההבדלה במוצאי שבת ועוד...
- ג. ברכות השבח** : ברכות בהם משבח האדם את האלוהים על תופעות טבעיות שונות שקורות לטוב ולרע בעולם כגון : ברכה על רעם וברק, ברכת האילנות בחודש ניסן, או ברכת הגומל שאדם שניצל מסכנה או החלים ממחלה אומר אותה

תפילת שמונה עשרה מורכבת מ-19 ברכות שחלקן [3 ברכות ראשונות ו-31 ברכות אחרונות] הן **ברכות שבח והודיה** וחלקן **ברכות בקשה**. בהלכה היהודית התפתחה מסורת להגיד 100 ברכות ביום.

האט י! ברכה שאתם אלהי'ם? אט כן מה היא?

יחידה 14 - ברכות הראיה והשמיעה

דונו עם חברים לכיתה :

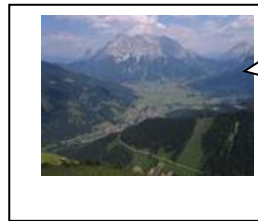
- איזה תופעות טבע אורחת לבט להתרשם ?
- איזה תופעות טבע אורחת לבט לפחד ויראה ?

כתבו את ראיתם את תופעות הטבע הבאות?

מה ציטתם בזמן שראיתם את תופעות הטבע הללו ?

מסלול ההרס של "קתרינה"

<p>עוצמתו של הוריקן "קתרינה" יורדת לדרגה 4, מעט לפני שהיכה ביבשה, והוא מוגדר כסופה טרופית. כ-80% מתושבי ניו אורלינס נענים לקריאה להתפנות מבתיהם</p>	<p>29 ▲</p>	 <p>שכונה שהוצפה בניו אורלינס</p>
<p>בתי החולים בניו אורלינס מלאים. ראש העיר, ריי נייג'ין מעריך ש-80% משטחי מהעיר הוצפו. כ-12 אלף ניצולים מרוכזים באצטדיון "סופרדום" ובמרכז הכנסים שבעיר. הרשויות המקומיות מתארגנות מחדש בבאטון רוז'</p>	<p>30 ▲</p>	 <p>פליטים שמנסים להגיע לאצטדיון "סופרדום"</p>
<p>הנשיא בוש טס מעל האזור אותו פקדה הסופה ומחליט לשגר לאזור כוח משימה פדרלי. 1,400 שוטרים מצווים להפסיק את החיפושים אחר הנעדרים ולהתרכז במניעת מעשי ביזה</p>	<p>31 ▲ אוגוסט</p>	 <p>זוג שחזר לשכונת מגוריו שנהרסה כליל</p>
<p>20 אלף חיילים מוצבים בלואיזיאנה ובמיסיסיפי. חברות תעופה מתחילות להטיס תושבים אל מחוץ לניו אורלינס ואצטדיון "סופרדום" מתחיל להתרוקן</p>	<p>1 ▲ 2 ▲</p>	<p>מושל לואיזיאנה מעריך שמספר הנספים עלול להגיע לכמה אלפים. הסנאט ובית הנבחרים מגבשים תוכנית סיוע בהיקף של 10 מיליארד דולר. מספר הפליטים ב"סופרדום" ובמרכז הכנסים עולה ל-45 אלף</p>
<p>קרוב ל-40 מטוסים העובדים מסביב לשעון משלימים את משימת חילוץ הפליטים הנותרים באצטדיון "סופרדום" ובמרכז הכנסים. הרשויות מעריכות שאלפים נהרגו באסון</p>	<p>3 ▲ 4 ▲ ספטמבר</p>	<p>פחות מ-2,000 בני אדם נותרים ב"סופרדום" ופעולת הפינוי קרובה לסיום. תגבורת של 10,000 אנשי המשמר הלאומי צפויה להגיע לאזור המוכה בתוך מספר ימים</p> <p>חיילים מלווים ניצול ל"אסטרדום" שביוסטון, טקסס</p>

מקור: סוכנויות הידיעות תצלומים: רויטרס ואיפי

הוריקן "קתרינה" פורסם בעיתון הארץ ב-5/9/09

תארו מה קורה לאנשים שנפגעו מהוריקן "קתרינה":

על הזיקים,

ועל הזועות,

ועל הברקים,

ועל הרוחות,

ועל הרעמים

הוא אומר: **"ברוך שכוחו מלא עולם"**.

על ההרים,

ועל הגבעות,

ועל הימים,

ועל הנהרות,

ועל המדברות

הוא אומר: **"ברוך עושה מעשה בראשית"**.

רבי יהודה אומר, הרואה את הים הגדול, אומר :

"ברוך שעשה את הים הגדול",

בזמן שהוא רואהו לפרקים.

על הגשמים,

ועל הבשורות הטובות

הוא אומר: " **ברוך הטוב והמטיב**".

ועל שמועות הרעות,

הוא אומר: " **ברוך דיין האמת**".

מסכת ברכות פרק ט משנה ב

זיקים- הרואה כוכב שביט **זועות** – החווה רעידת האדמה **ועל הרוחות** – רוחות חזקות בזמן סערה **"ברוך שכוחו וגברתו מלא עולם"** – אומר ברכה המתייחסת לתופעות טבע עוצמתיות המבטאות את כוחו וגבורתו של אלוהים. **"ברוך עושה מעשה בראשית"** – ברכה המייחס את הטבע לבריאה של אלוהים **יום הגדול** – הרואה את הים התיכון או האוקיינוס **לפרקים** – מדי פעם, פעם בשלושים יום לפי ההלכה **בשורות טובות** – הודעות חיוביות שגורמות לשמחה **"ברוך הטוב והמטיב"** – ברכה הודיה לאלוהים על היותו טוב ומטיב לאנושות **שמועות רעות** – הודעות רעות שגורמות לעצב רב **"ברוך דיין אמת"** – ברכה המקבלת את דין האלוהים שאחראי גם על הבשורה הרעה.

רבי יהודה – הוא רבי יהודה בר אילעי, חכם מתקופת המשנה שחי במאה השנייה לספירה. הוא

היה תלמיד של רבי עקיבא ורבי טרפון, חי באושא בגליל, והיה שותף בשיקום חיים

1. א. מה המכנה המשותף לדברים הבאים :

על הזיקים, ועל הזועות, ועל הברקים, ועל הרוחות, ועל הרעמים

ב. איזו ברכה מכריח צד דברים אלו? ומדוע דווקא ברכה זו?

2. א. מה המכנה המשותף לדבריך הבאים :

על ההרים, ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות

ב. איזו ברכה מברכים על דבריך אלו? ומדוע דווקא ברכה זו?

3. א. ציינו משנה וסמנו את דברי רבי יהודה

ב. מלאו את הטבלה הבאה :

ברכה על היט האדולף	ברכה על הימים	
		תנא קמא
		רבי יהודה

ד. מה דעתכם, האם רבי יהודה חולק על המשנה או מפריך בין סוגי

הימים?

נמקו!

4. מדוע מברכים על תופעות טבעיות?

5. אינה חוויה אמיתית הרכה על תופעות טבעיות יוצרת באדם האומר אותה ?

6. תנו דוגמאות לפסוקים טובות שפירשתיכם צריק לברך

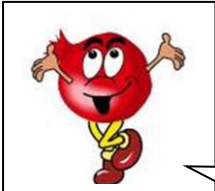
עליהם _____

7. חשבו , מדוע המשנה קשרה בין שמות לפסוקים טובות ?

8. הסבירו את משמעות הרכה על שמות ופסוקים טובות : "הטוב והמטיב"

9. חשבו אינה ברכה אתם הייתם מברכים על פסוקים טובות :

10. תנו דוגמאות לפסוקים רעות שפירשתיכם צריק

לברך עליהם _____

11. מדוע מברכים על פירות רעות : ברוך דיין האמת ?

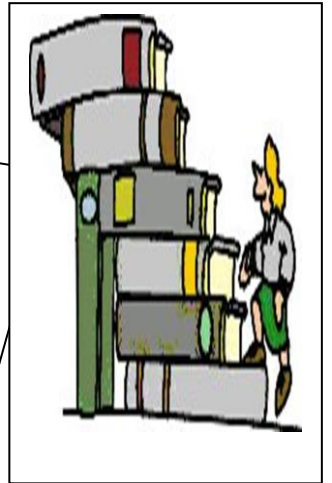
12. חשבו איזה פרייה אתם הייתם מברכים על פירות רעות :

כדאי לדעת :

טבע הוא מושג המייצג את כל מה שקיים בעולם והאדם לא יצר אותו . הטבע הוא הנופים הקיימים, המראות השונים של חילופי עונות, ההרים והנהרות, ובעלי חיים ועוד. אדם חי בטבע, הטבע מהווה לו סביבה ממנה הוא בונה את פועלו, הטבע מהווה לאנשים מקור השראה ליצירות שונות.

מראשית התרבות הטבע עורר באדם השראה ורגשות מגוונים כגון : סקרנות, פחד, הערצה וכניעה. עובדי אלילים ייחסו לכוחות הטבע תכונות אלוהיות ועבדו אותם באמצעות תפילה, הקרבת קורבנות וטקסים נוספים, במטרה לרצותם ולחזק את כוחם. הקורבנות היו לרוב מן החי והצומח אך במקרים קיצוניים הוקרבו גם קורבנות אדם במטרה לרצות את כוחות הטבע שנחשבו כאלים.

היהודים מראשית התפתחותם, יצאו נגד הגישה האלילית לטבע, הם האמינו שאלוהים ברא את העולם ואחראי לקיומו. דרך ההתבוננות בטבע הם לומדים על דרכו של אלוהים בעולם, היות ואין להכיר את אלוהים ישירות, הטבע והבריאה מהווים דרך לדבוק באלוהים. אנשים שלא מאמינים בקיום אלוהים סוברים שהעולם הוא קדמון והיה כאן מאז ומעולם. ישנם מדענים שסוברים שהעולם נוצר כתוצאה ממפץ גדול שארע בראשית היקום.

במה אתם מאמינים ? איך נוצר הטבע לדעתכם ?

יחידה 15 - על הטוב הרע ומה שביניהם

מיטת חקר :

אילו את ההורית שלכט

מהו טוב ?

מהו רע ?

בסוף שנת בצורת הייתה סערה ירדו גשמים והיו רוחות חזקות, שגרמו להרס של כל החממות שהחקלאים שתלו.

האם זה טוב או רע ?

אפרת איבדה את המעיל בטיול שנתי, אמא קצת כעסה אך לקחה אותה לחנות לקנות מעיל חדש הרבה יותר יפה מהקודם.

האם זה טוב או רע ?

המורה לגיאוגרפיה חולה, היו לנו ארבעה שיעורים חופשיים, היה כיף גדול ! למרות שידענו שעוד נשלים את כל החומר.

האם זה טוב או רע ?

במשנה הקודמת למדנו,

שעל בשורות רעות מברכים : ברוך דיין האמת

על בשורות טובות מברכים : ברוך הטוב והמטיב

מה מברכים על דהרית שהט טט טובים ולט רציט ?

בנה בית חדש, וקנה כלים חדשים—

אומר: "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

מברך על הרעה מעין על הטובה,

ועל הטובה מעין על הרעה.

הצועק לשעבר, הרי זו תפילת שוא.

כיצד: הייתה אשתו מעוברת,

ואמר "יהי רצון שתלד אשתי זכר"

-הרי זו תפילת שוא;

היה בא בדרך ושמע קול צווחות בעיר,

ואמר "יהי רצון שלא יהו אלו בתוך ביתי"

--הרי זו תפילת שוא.

מסכת ברכות, פרק ט, משנה ג

ברוך שהחיינו- מברך ברכה מלאה: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו וכו'..
מברך על הרעה- מברך על דברים רעים שקוראים לו לאדם "ברוך דיין האמת" **מעין על הטובה** -
 למרות שיכולים לצאת גם דברים טובים מהרעה שקראה לו [דוגמא: שיטפון שהרס את יבול השדה וגרם
 לנזק כלכלי אך הרווה את האדמה במים ומילא את הבארות] **ועל הטובה** - מברך על דברים טובים
 שקוראים לו לאדם "ברוך הטוב והמטיב" **מעין על הרעה** - למרות שיכולים לצאת מטובה דברים
 רעים מהטובה שקרה לו. **הצועק לשעבר** - המתפלל על דבר שכבר קרה

קראו את המשנה,

1. א. סאנו הפלשה צבאים את הנושאים השונים שהמשנה מדברת עליהם.

ב. תנו כותרת לכל חלק שעצמתם

2. מה מברכים על בית חדש וכלים חדשים?

מדוע מברכים דווקא ברכה זו?

3. א. תנו דואמאות מהחייט שלכט של דברית שהטוב והרע מצורבביט בהט

ב. מה צריק לברק במצביט הבאית:

רע שיש לו תוצר טוב: _____

טוב שיש לו תוצר רע: _____

ג. מדוע לדעתכט קבצו וצאקת וקפ וקפ על מצביט מצורבביט ?

4. תנו דואמא לאדט ש"לוצק לשעבר":

מדוע תפילה לו נקראת - תפילת שווא ?

מה הבציה בתפילת שווא ?

5. ציירו קומיקס של הדמויות שהסנה מביאה :

הייתה אשתו מעוברת.
ואמר :
"יהי רצון שתלד אשתי זכר"

היה בא בדרך ושמע קול
צווחות בעיר,
ואמר "יהי רצון שלא יהו
אלו בתוך ביתי"

חשבו אם אלו תפילות שוא, מה הופך תפילה לתפילה אמיתית? _____

היקצת!

בעברית המילה "תפילה" נגזרת מהפילה פלל, שמשמעותה לקוות ולייחל. בתפילה האדם מקווה ומתפלל שרצונו יתקבל על ידי האלוהים. על פי האמונה, יש בכוחה של התפילה לשנות את מצבו וגורלו של האדם לטובה, כמו שנאמר ש "תשובה, תפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה". חכמים ניסו להסביר כיצד זה קורה? הם סברו שבעקבות פעולת התפילה, האדם משתנה נפשית, רצונו מתעלה ומתעצם, נשמתו מיטהרת, כך שהוא כבר איננו אותו האדם, שהיה לפני התפילה, ולכן או שהגזרה מתבטלת, או שנפתחים לפניו הבנות חדשות שעוזרות לו לכלכל את צעדיו, או שהוא מקבל מוטיבציה והנעה פנימיים להגשים את בקשותיו ומשאלותיו. לפי תפיסה זו התפילה אינה משנה את רצון אלוהים ולא משפיעה עליו באופן ישיר, התפילה היא בעצם אמצעי לחינוך עצמי העוזר למתפלל לרכוש תודעת תלות באלוהים.

יחידה 16 - ברכה על הטוב והרע

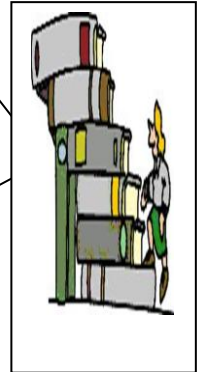
כדאי לדעת !

הרוע מנוגד לטוב הוא מתייחס להיבט שלילי בחשיבה ובהתנהגות של בני אדם, לרצון להרס, לגרימת סבל או חורבן, ולמוות. ביהדות ובנצרות הרוע קשור להתנהגות של בני אדם.

לאדם יש דחף טבעי לעשות רע כמו שנאמר [בראשית פרק ח, כא]: "יצר לב האדם רע מנעוריו", האדם מצווה להתגבר על דחף זה, הוא לא מצליח להתגבר הוא חטא, והרוע קשור בחטא. לפי הדתות הרע והטוב הם הגדרות מוחלטות הנקבעות על ידי אלוהים.

בתרבות המערבית הרוע קשור לפשע ופגיעה בחברה, לאכזריות או לריקבון מוסרי. הרע והטוב הם הגדרות המשקפות את מה שמקובל בחברה, הם תליות במה שהחברה מחליטה שהוא

מזר ורע

דונו עם חברים לכיתה :

- תנו דוגמאות לדברים רעים בצולמ
- מי ומה אחראי לדעתכם על הרוע בצולמ ?

צינו בפסוק הבא :

יוצר אור ובורא חשך

עשה שלום ובורא רע

אני ה' עשה כל אלה.

ישעיהו פרק מה, ז

1. על אלו דברים אחראי אלוהים?

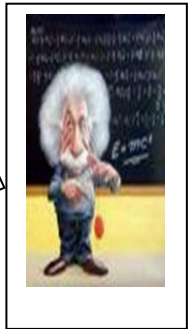
2. מדוע לדעתכם הפסוק כולל את הרע כאשה אלוהים?

ה'דצת !

ברוב הדתות אלוהים נחשב כמקור הטוב והרחמים בעולם, בעקבות כך נשאלת שאלה מדוע יש בעולם רוע, מות, שיטפונות, מחלות וסבל בעולם. דת פרסית שנקראה זרתוסטרה האמינה שבעולם ישנם שני אלים : אל טוב ואל רע שמנהלים מאבק בניהם. האמונה היהודית יצאה כנגד תפיסה זו והיא קבעה שיש אלוהים אחד שאחראי גם על הטוב וגם על הרע בעולם כמו שנאמר בישיעהו [פרק מה, ז] "עשה שלום ובורא רע" יש מפרשים שהרע הוא שם אל שמש מצרית שהקב"ה בורא אותו ושולט בו.

חכמים רבים ניסו לענות על שאלת הרוע בעולם יש שאמרו שהרוע בעולם הוא רק מנקודת המבט של האדם על הדברים, מנקודת מבט של אלוהים כל מה שקורה בעולם מוביל לדבר חיובי.

תנו בולמאות לדברית שלדצתכס אלוהים אחראי אליהם

חן בולמאות לדברית רצח שאוים אחראים אליהם :

חייב לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה,

שנאמר : **"ואהבת, את ה' אלוהיך, בכל לבבך ובכל נפשך, ובכל מאודך"** [דברים ו, ה]

"בכל לבבך" - בשני יצריך : ביצר טוב וביצר רע.

"ובכל נפשך" - אפילו הוא נוטל את נפשך.

"ובכל מאודך" - בכל ממונך

[...]

משנה ברכות , פרק ט, משנה ה

יצריך - יצר שלך, בנטייה הטבעית של אדם להגיב בצורה מסוימת בלי מחשבה או לימוד
נוטל את נפשך - לוקח ממך את הנשמה, ממית אותך

3. כתמו סיפור על אדם שקרה לו מהו רע :

4. אילו קשיים צמדו בפניכם כשקרה לכם משהו רע ?

5. האם הייתם מברכים על מה שקרה לכם ?

6. חשבו, מדוע אדם נדרש לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה ?

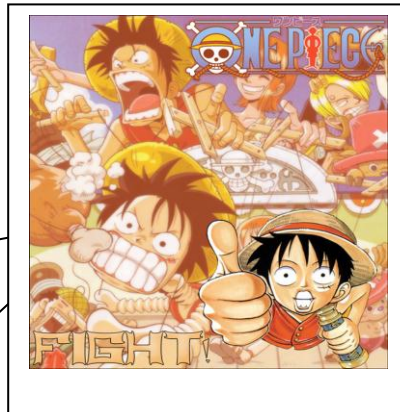
7. מדוע חכמים קשרו קבלה של הטובה והרע הקיים בצולמם לאלוהים ?

8. כתבו במילים שלכם מה למדו חז"ל מכל חלק בפסוק .

חלק מפסוק	הסבר
בכל לבבך	
בכל נפשך	
בכל מאודך	

מהו יצר רע : _____

תנו דוגמא : _____

מהו יצר טוב : _____

תנו דוגמא : _____

חשבו כיצד ניתן לצפות שימוש בשני היצרים ?

הנה טוב מאד : זה יצר טוב

והנה טוב מאד [בראשית א, לא] : זה יצר רע,

וכי יצר הרע טוב מאד?!!!!,

אתמהא [אתפלא],

הפסוק ממנו לומדים על יצר טוב
ויצר הרע דומה הקדף הוא
תוספת של האות ו למילה הנה
הפסוק מלמדת על היצר הרע.

אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית

ולא נשא אשה [התחתן]

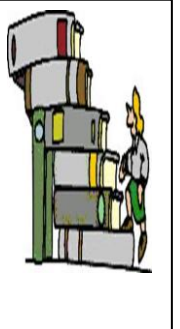
ולא הוליד [ילדים]

ולא נשא ונתן [עסק במסחר]

בראשית רבה (וילנא)

פרשה ט, ז .

10. מדוע היצר הרע הוא טוב מאד לפני המדע? תנו דוגמא

כדאי לדעת !

יצר הרע ויצר טוב הם כוחות הפועלים בתוך האדם, המכוונים את האדם להתנהגות טובה או רעה. חז"ל תארו את דרכי הפעולה של היצר הרע בתלמוד בבלי, מסכת שבת, ק"ה עמוד ב :

"כך היא אומנתו של יצר הרע:

היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה, והולך ועושה".

היצר הרע נוהג לפתות את האדם, תחילה לעברות קלות ולאט לאט מפתה אותו לחטאים גדולים יותר. נראה שמי שנלכד לכוחות הרעים שבו, היצר הרע מוריד אותו מדחי לדחי, מחטא לחטא. אנחנו נדרשים לעמוד מול היצר הרע ולהתגבר, לא להתפתות לחטא עוד כשמדובר בדבר קטן.

ישנן מגוון דרכים כיצד להתמודד עם הפיתויים של היצר הרע, רבי ישמעאל מציע בגמרא {תלמוד בבלי, סוכה, דף נב, עמוד ב} : **"אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש"**, חז"ל חשבו שלימוד תורה זו דרך להתמודד עם היצר הרע. בחסידות המליצו להשליט מוח על הלב, כלומר המחשבה תשלוט על רגשות שינתבו לעשייה חיובית. והיו שראו את היצר הרע כדבר חיובי היות, והוא מאפשר לאדם להתגבר ולהיות אדם חזק יותר נפשית ורוחנית. לדוגמא מישהו מאוד הרגיז אותך ואתה "מת" להרביץ לו אך, אתה משתדל לא לפתור בעיות באלימות לכן, אתה שותק ומתגבר או מספר בדיחה שמוציאה את העוקץ מדבריו של הילד המרגיז, כך אתה הופך לאדם לא אליים הפותר בעיות באופן יצרתי.

כיצד אתם מתמודדים עם היצר הרע? תנו דוגמא !